

Łesia Biłeńska-Swystowycz,
Jerzy Kowalewski,
Mykoła Jarmoluk

JĘZYK POLSKI

(3. rok nauczania)

**dla szkół ogólnokształcących
z ukraińskim językiem wykładowym**

podręcznik dla klasy 7
dla szkół ogólnokształcących

Zalecany przez Ministerstwo Oświaty i Nauki Ukrainy

Czerniowce
„Bukrek”
2015

ББК 81.415.3я72

Б 61

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Біленька-Свистович Л. В., Ковалевський Є., Ярмолюк М. О.

Б 61 Польська мова (3-й рік навчання) для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою : підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Л. В. Біленька-Свистович, Є. Ковалевський, М. О. Ярмолюк. – Чернівці : Букрек, 2015. – 248 с.; іл.

ISBN 978-966-399-552-6

ББК 81.415.3я72

ISBN 978-966-399-552-6

© Біленька-Свистович Л. В., Ковалевський Є.,
Ярмолюк М. О., 2015

© Видавничий дім „Букрек”, 2015

Szanowni Nauczyciele!

Chcemy zaproponować Państwu zestaw materiałów do klasy 7 (trzeci rok nauczania) – stanowią one materiał roboczy powstającej kolejnej części podręczników Język polski. Dotychczas ukazały się dwie części (dla klasy 5 i 6 – pierwszy i drugi rok nauczania oraz dwie części razem pod tytułem Polski coraz bliżej); tym którzy z nich uczą, serdecznie dziękujemy za wybór tych pozycji.

Proponowane tu materiały są tylko zbiorem tekstów i ćwiczeń (większość z nich przygotowali studenci filologii polskiej Uniwersytetu Lwowskiego w ramach zajęć z metodyki nauczania języka polskiego), liczymy zatem na życzliwe przyjęcie, wykorzystanie fragmentów, uzupełnienie innymi materiałami, zanim ukaze się ostateczna wersja podręcznika Język polski 7 – w następnym roku szkolnym. Mogą mieć państwo wpływ na powstający podręcznik: każdą myśl weźmiemy pod uwagę.

Język polski 7 będzie się znacznie różnił od swoich poprzedników. Każda lekcja składa się z trzech tekstów: tradycyjnej czytanki, tekstu z mediów (Internet, prasa) oraz tekstu kultury. Do wszystkich tekstów przygotowane zostały ćwiczenia: komunikacyjne oraz kształcące umiejętności pisania i czytania. Nie ma na razie zagadnień gramatycznych, ale są przewidziane (w czytankach zostały nagromadzone przykłady ilustrujące te zagadnienia). W nagłówkach lekcji są one podane.

Życzymy owocnej pracy!

Любий друже!

Щоб тобі було зручніше і легше працювати з підручником, ознайомся, будь ласка, з умовними позначками:

– зверни увагу;

– пропущена літера;

– пропущене слово;

– завдання усне;

– завдання письмове;

– завдання творче.

– завдання творче з використанням аудіювання.

◆ Materiały do powtarzania ◆

ODMIANA RZECZOWNIKÓW ŻYWOTNYCH RODZAJU MĘSKIEGO W LICZBIE POJEDYNCZEJ

Rzeczowniki żywotne deklinacji męskiej kończące się na spółgłoskę, rzadziej na **-o** (np. *dziadzio, Reksio*) w DOPEŁNIACZU zawsze przybierają końcówkę **-a**.

CELOWNIK ma końcówkę **-owi**, tylko kilka rzeczowników ma końcówkę **-u**: *panu, chłopu, chłopcu, ojcu, bratu, księdzu, Bogu, diabłu, czartu, kotu, psu, lwu*.

BIERNIK jest taki sam, jak DOPEŁNIACZ: **-a**.

NARZĘDNIK zawsze ma końcówkę **-em**.

W MIEJSCOWNIKU i WOŁACZU występują dwie końcówki: **-u** (po spółgłosce miękkiej (w tym po *c, dz, cz, dź, sz, ź, rz*) i po **k, g, ch**) lub **-e** (po spółgłosce twardej (oprócz *k, g, ch*), przy czym wystąpi wymiana – zmiękczenie w temacie, np.: **s→ś; z→ź; d→dź; t→ć; n→ń; ł→ł; r→rz** i in.

Wyjątki: o panu, o synu, w domu.

Rzeczowniki rodzaju męskiego zakończone na **-a** (np. *poeta, pediatra, okulista* itd.) odmieniają się w liczbie pojedynczej według deklinacji żeńskiej.

Rzeczowniki typu *chory* odmieniają się jak przymiotniki.

⊙ ĆWICZENIE 1

Wysłuchaj fragmentów filmu i odpowiedz na pytania:

- Kto w domu państwa Grzegorzewskich jest chory?
- Co im dolega?
- Co po badaniu mówi lekarz: jakie zalecenia wydaje, jakie lekarstwa przepisuje, jak każe je zażywać?

Fragment 1

Bożena: Krzysztof... Krzysztof...

Krzysztof: Tak?

Bożena: Źle się czuję... Chyba jestem chora...

Krzysztof: Co ci dolega, kochanie?

Bożena: Mam dreszcze, boli mnie głowa i gardło.

Krzysztof: Czy mogę ci pomóc?

Bożena: Podaj mi termometr i przykryj ciepłym kocem...

Krzysztof: Zrobię ci gorącej herbaty. Może to cię rozgrzeje... I co, masz gorączkę? Masz bardzo wysoką gorączkę! 38,7!

Bożena: To chyba angina lub grypa... To ta jesienna pogoda, wszyscy chorują...

Krzysztof: Trzeba wezwać lekarza.

Bożena: Poczekajmy do rana, może poczuję się lepiej...

(...)

Fragment 2

Krzysztof: Czy ty nie jesteś czasem chora?

Magda: Chyba tak...

Krzysztof: O! Proszę! Takie są skutki chodzenia bez czapki! Szpital w domu... Na pewno masz gorączkę.

Magda: Chyba tak... Jest mi raz zimno, a raz gorąco, boli mnie głowa, gardło i brzuch. A gdzie mama?

Krzysztof: W łóżku. Też jest chora.

Magda: To idę do mamy. Będziemy chorować razem...

Krzysztof: To niemożliwe! Możesz zarazić mamę, a mama ciebie.

(...)

Fragment 3

Krzysztof: Dzień dobry, pani doktor! Dobrze, że pani jest. Mamy szpital w domu!

Lekarka: Nie tylko tutaj jest szpital! W Warszawie panuje epidemia grypy. Gdzie jest chora?

Krzysztof: Jedna w tym pokoju, druga w tamtym.

Lekarka: To rzeczywiście prawdziwy szpital. Dobrze, że pan jest zdrowy! Co ci dolega?

Magda: Źle się czuję... Mam dreszcze.

Lekarka: Co jeszcze?

Magda: Boli mnie bardzo głowa.

Lekarka: I jeszcze co? Czy masz kaszel?

Magda: Tak, mam kaszel. I boli mnie gardło.

Lekarka: Zaraz cię zbadam.

Magda: Nie mam apetytu i jest mi niedobrze.

Lekarka: Zdejmij piżamę. Muszę cię zbadać.

Oddychaj... Głęboko oddychaj... teraz nie oddychaj. Teraz plecy... Mocno oddychaj... Nie oddychaj... Dobrze, możesz się ubrać. Na szczęście nie ma nic w płucach ani oskrzelach.

Magda: To na co jestem chora?

Lekarka: Zaraz zobaczymy. Pokaż teraz gardło. Otwórz buzię. Povidz „aaaa”. No tak, gardło czerwone, kaszel, gorączka, ból głowy. Typowe objawy grypy. Wracaj do łóżka. Córka ma silną grypę. Najważniejsze, by leżała w łóżku. Musi leżeć przynajmniej pięć dni, nawet jeżeli gorączka spadnie.

Krzysztof: Dopilnuję tego.

Lekarka: Powinna brać aspirynę, trzy razy dziennie, po jedzeniu, witaminy i tabletki do ssania na ból gardła.

Krzysztof: A jak stosować te lekarstwa?

Lekarka: Tu wszystko jest napisane. Witaminy trzy razy dziennie, a tabletki należy ssać co cztery godziny. Córka musi dużo pić.

(...)

Fragment 4

Lekarka: Jak się pani czuje?

Bożena: Niestety, źle... Mam wysoką gorączkę i silny ból gardła.

Lekarka: Proszę otworzyć usta. Niestety, angina... Muszę pani zapisać antybiotyki.

Bożena: Czy to konieczne? Antybiotyki osłabiają organizm...

Lekarka: Niestety, anginy nie można wyleczyć inaczej... Antybiotyki musi pani brać co sześć godzin, także w nocy. Poza tym proszę płukać gardło i ssać tabletki. Jeżeli gorączka się podniesie, trzeba zażyć to lekarstwo. I oczywiście nie wstawać z łóżka przynajmniej przez tydzień.

(...)

ODMIANA ZAIMKÓW OSOBOWYCH

ja, ty, my, wy, on, ona, ono, oni, on

W DOPEŁNIACZU, CELOWNIKU i BIERNIKU obok pełnych form występują krótkie formy zaimków: **ja – mnie / mi; ty – Ciebie / cię, tobie / ci; Ciebie / cię; on, ono – jego / niego, go, jemu / niemu, mu**. Krótkich form zaimków używamy częściej, w grupie z czasownikiem, najczęściej po czasowniku, np. *Kocham cię. Daję ci. Czy możesz mi podać sól? Widzisz go? Życzę ci wszystkiego najlepszego*. Form pełnych używamy na początku zdania, po przyimkach lub po wyrazach *tylko, nawet, właśnie, to*, np. *Jemu to daj. Przyjdziemy do Ciebie. Tylko jego kocham*.

UWAGA!

Zaimek *ono* w BIERNIKU ma formę **je** lub (po przyimku) **nie**:
Tam jest dziecko. Widzisz je? Popatrz na nie.

Zaimek *one* w BIERNIKU również ma formę **je** lub (po przyimku) **nie**: *Tam są dziewczynki. Widzisz je? Popatrz na nie..*

Słowa *pani* / *pan* też pełnią funkcję zaimków, gdy zwracamy się bezpośrednio do osób dorosłych, np. *Czy może mi pan pomóc?*

ODMIANA ZAIMKA ZWROTNEGO **siebie**

Zaimek **siebie** w DOPEŁNIACZU i BIERNIKU ma dwie formy: **siebie** / **się**. Krótką formę **się** zawsze piszemy osobno po czasowniku lub przed nim, na przykład: *Spotykamy się jutro. Wszyscy się spotykamy jutro*, w odróżnieniu od **-ся** w języku ukraińskim, pisanym łącznie z czasownikiem: *Ми зустрічаємося завтра*.

CZAS PRZESZŁY CZASOWNIKÓW LICZBA POJEDYNCZA

Czasowniki w czasie przeszłym odmieniają się przez osoby, liczby i rodzaje.

W języku polskim podobnie jak w języku ukraińskim czasowniki w liczbie pojedynczej mają trzy rodzaje: męski, żeński i nijaki, lecz w odróżnieniu od języka ukraińskiego przybierają końcówki osobowe. W liczbie mnogiej są dwie formy: **męskoosobowa**, jeżeli czasowniki są związane z nazwami osób rodzaju męskiego, na przykład: *uczniowie pisali, studenci czytali, nauczyciele sprawdzali* oraz **niemęskoosobowa**, jeżeli są związane z innymi nazwami, na przykład: *uczennice piły, krzesła stały, koty piły*.

Formy czasu przeszłego tworzy się od bezokolicznika za pomocą przyrostka l(ł): *prosić* – *prosił, prosiła, prosili, prosiły, prosiliśmy, prosiliście, prosiliśmy, prosiliście* itd.; *czytać* – *czytał, czytała, czytali, czytały, czytaliśmy, czytaliście* itd.

ODMIANA CZASOWNIKÓW ZAKOŃCZONYCH NA **-eć**

Czasowniki zakończone w bezokoliczniku na **-eć** we wszystkich formach czasu przeszłego oprócz męskoosobowych zmieniają samogłoskę

-e- na -a-, np. *siedzieć* – *siedzi**a**łem*, *siedzieli**s**my* itd., *widzieć* – *widzi**a**ł*, *widzieli* itd., *słyszeć* – *słysz**a**ł*, *słyszeli* itd.

⊙ ĆWICZENIE 2

Uzupełnij odpowiednimi formami zaimków według wzoru.

WZÓR: *Czy znasz mojego brata? Tak, znam go. Nie, nie znam go.*

Czy znasz moją siostrę? Czy znasz moją tatę?

Czy znasz jego lekarza rodzinnego? Czy znasz moją babcię?

⊙ ĆWICZENIE 3

Serdecznie witamy na naszej wycieczce. Kraków jest jednym z najstarszych miast w Polsce. Zachowało się wiele zabytków. Naszą wycieczkę zaczynamy od Rynku. Znajdujemy się przed renesansowym* budynkiem Sukiennic. Tu kiedyś sprzedawano sukno (stąd nazwa), dziś można tu kupić pamiątki z Krakowa. Okrążymy Rynek i wjedziemy w ulicę Grodzką, fragment tak zwanej Drogi Królewskiej. Po prawej stronie gotycki** Kościół Mariacki. Wewnątrz znajduje się słynny ołtarz wykonany przez Wita Stwosza. Co godzinę z wieży kościoła rozlega się hejnał***. Pod nami, w podziemiach Rynku, w dawnych piwnicach znajduje się muzeum, warto zobaczyć ekspozycję poświęconą historii miasta. A my jesteśmy już po drugiej stronie Rynku, tu kiedyś stał ratusz, obecnie pozostała tylko Wieża Ratuszowa. Proszę państwa, wjeżdżamy w ulicę Grodzką i jedziemy na Wawel. Po lewej stronie zobaczymy teraz dwa kościoły: pod wezwaniem świętych Piotra i Pawła, w krypcie którego pochowany jest Piotr Skarga oraz obok maleńki kościółek świętego Andrzeja, jeden z najstarszych w mieście, w którym krakowianie chronili się przed Tatarami. A przed nami już Wzgórze Wawelskie. Dzieje Krakowa ściśle związane są z Wawelem. Jest to wzgórze otoczone murami obronnymi i wieżami. W dawnych czasach, gdy miasto było stolicą Rzeczypospolitej, tu – na Wawelu – mieszkali polscy królowie. Obecnie na Wawelskim Wzgórzu znajduje się m.in. Katedra ze słynnym Dzwonem Zygmunta (Dzwonu Zygmunta trzeba dotknąć – spełnią się wtedy marzenia...) i podziemiemi z grobowcami królów, poetów i innych wielkich Polaków. Jest też zamek królewski z pięknym dziedzińcem. Są tam też restauracje i kawiarnie z pięknym

nym widokiem na Wisłę. Pod Wawelem, nad Wisłą, w Smoczej Jamie mieszkał Smok Wawelski. Skręćmy teraz w lewo, by dojechać na Kazimierz, do dawnej dzielnicy żydowskiej...

◎ ĆWICZENIE 4

Posłuchaj dwa razy legend o hejnale krakowskim i Smoku Wawelskim. Krótko opowiedz jedną z nich.

LEGENDA O HEJNALE KRAKOWSKIM

Dawno temu, na Kraków napadli Tatarzy. Z wieży Kościoła Mariackiego strażnik miasta obserwował to, co dzieje się za murami Krakowa. Gdy zobaczył zbliżających się Tatarów, zaczął grać pobudkę – by zbudzić krakowian i zaalarmować obrońców. Tatarzy zobaczyli go i strzelili w niego. Kolejna strzała tatarska trafiła strażnika i melodia pobudki się urwała. Strażnik zginął, ale obrońcy zdążyli stanąć na murach, a mieszkańcy się schronić. Na pamiątkę tego wydarzenia, urwana melodia pobudki stała się hejnałem miasta i jest dziś grana przez strażaków z wieży Kościoła Mariackiego co godzinę.

LEGENDA O SMOKU WAWELSKIM

Dawno, dawno temu w jaskini pod wawelskim wzgórzem żył smok, który porwał ludzi (bardzo lubił młode dziewczyny) i zjadał. Książę Krak obiecał córkę i połowę swojego księstwa dla tego, kto smoka zabije. Zjawiało się wielu rycerzy, ale niestety – smok był szybszy i silniejszy. Ginęli jeden po drugim... I wtedy na pomysł, jak przechytrzyć smoka, wpadł miejscowy szewc. Uszył ze skóry barana, a do środka włożył siarkę. Smok – z braku dziewczyn... – zjadł barana. Siarka bardzo go paliła w brzuchu, więc poszedł nad Wisłę i pił, pił, pił... aż pękł.

ODMIANA RZECZOWNIKÓW I PRZYMIOTNIKÓW RODZAJU NIJAKIEGO W LICZBIE MNOGIEJ

Polskie RZECZOWNIKI rodzaju nijakiego w MIANOWNIKU, BIERNIKU i WOŁACZU liczby mnogiej mają końcówkę **-a**.

DOPEŁNIACZ ma zerową końcówkę. W niektórych wyrazach przy zbiegu spółgłosek występuje **[e]** ruchome, np.: *krzesła – krzes**eł**; jabłka – jab**lek***. Niektóre rzeczowniki – utworzone od połączeń wyrazowych, np. *przedszkole* (od *przed szkoła*), *półrocze* (od *pół roku*) – mają końcówki **-i**,

-y: *tych przedszkoli, półtroczy*. Rzeczowniki typu *muzeum – muzea* w tym przypadku przybierają końcówkę **-ów**: *muzeów, liceów*.

W CELOWNIKU liczby mnogiej rzeczowniki nijakie mają końcówkę **-om**, charakterystyczną też dla rzeczowników pozostałych rodzajów.

W NARZĘDNIKU występuje końcówka **-ami**, jak w języku ukraińskim.

W MIEJSCOWNIKU liczby mnogiej rzeczowniki przybierają końcówkę **-ach**, jak w języku ukraińskim.

PRZYMIOTNIKI rodzaju nijakiego w liczbie mnogiej odmieniają się podobnie jak w języku ukraińskim. W MIANOWNIKU jednak występuje końcówka **-e**.

ODMIANA RZECZOWNIKÓW *oko, ucho, dziecko* W LICZBIE MNOGIEJ

UWAGA!!!

Rzeczowniki *oczy* i *uszy* w dopełniaczu mają formy – **oczu, uszu**.
Rzeczownik *dzieci* ma jednakowe końcówki w MIANOWNIKU, DOPEŁNIACZU, BIERNIKU i WOŁACZU.

Końcówki CELOWNIKA i MIEJSCOWNIKA są takie, jak u reszty rzeczowników: **-om, -ach**.

Uwaga na NARZĘDNIK: **dziećmi**.

ASPEKT CZASOWNIKÓW W JĘZYKU POLSKIM CZAS PRZYSZŁY PROSTY

Czasowniki w języku polskim, podobnie jak w ukraińskim, występują w dwóch formach:

- 1) **niedokonanej** – odpowiadają na pytanie *Co robić?*;
- 2) **dokonanej** – odpowiadają na pytanie *Co zrobić?*

Czasowniki **dokonane** tworzy się od czasowników niedokonanych m.in. za pomocą:

- a) przedrostków: **na-, po-, z-, prze-, u-, do-** i innych;
- b) przyrostków, np. **-ną-**: *krzyczyć – krzyknąć, stukać – stuknąć* i innych.

Czasowniki dokonane tworzą prostą formę czasu przyszłego.

W czasie przyszłym czasowniki dokonane odmieniają się tak samo jak w czasie teraźniejszym.

ODMIANA RZECZOWNIKÓW I PRZYMIOTNIKÓW RODZAJU ŻEŃSKIEGO W LICZBIE MNOGIEJ

W MIANOWNIKU liczby mnogiej RZECZOWNIKI rodzaju żeńskiego **zakończone na samogłoskę** mają końcówki: **-y** (po spółgłosce twardej), np. *szkoły*; **-i** (po **k, g**), np. *książki, nogi*; **-e** (po spółgłosce miękkiej, w tym po **c, dz, cz, dź, sz, ź, rz**), np. *księ-garnie, ciocie, tablice, wieże, panie*. Rzeczowniki **zakończone na spółgłoskę** mogą mieć, oprócz **-e**, także końcówki **-i, -y**, np.: *noce, pieśni, rzeczy*.

W DOPEŁNIACZU liczby mnogiej rzeczowniki **zakończone na samogłoskę** najczęściej mają końcówkę zerową: *tych szkół, gazet, książek*. Niektóre mają końcówkę **-i**: *tych lili, stacji*. Rzeczowniki **zakończone na spółgłoskę** mają końcówkę **-i** lub **-y** (po **c, dz, cz, dź, sz, ź, rz**): *tych pieśni, gałęzi, kości, nocy, myszy, rzeczy*.

CELOWNIK liczby mnogiej ma jedyną dla rzeczowników wszystkich rodzajów końcówkę **-om**.

BIERNIK jest równy MIANOWNIKOWI. **UWAGA!!!** Dotyczy to także rzeczowników żywotnych: *widzę dziewczyny, koleżanki, sarny, krowy*. **Jest to inaczej niż w języku ukraińskim!**

W NARZĘDNIKU występuje też jedna końcówka **-ami**.

MIEJSCOWNIK ma wspólną końcówkę **-ach**.

WOŁACZ jest równy MIANOWNIKOWI.

PRZYMIOTNIKI rodzaju żeńskiego odmieniają się w liczbie mnogiej podobnie jak w języku ukraińskim. W MIANOWNIKU liczby mnogiej mają końcówkę **-e** – tak samo jak przymiotniki rodzaju nijakiego.

⊙ ĆWICZENIE 5

Popraw nieprawdziwe informacje w dialogu:

- Byłeś kiedyś w górach?
- Pewnie, z mamą w Tatrach!
- I spałeś pod namiotem?
- No pewnie! Pod kocem! Przyniosłem go w wielkiej torbie. Grałem na gitarze przy ognisku...
- Jakim szlakiem szliście?

– Zielonym. Robiłem dużo zdjęć sobie i mamie. Pod krzakami, na kamieniach.

⊙ ĆWICZENIE 6

Wysłuchaj dwa razy tekstu. Uzupełnij brakujące fragmenty. Jeśli masz problemy – skorzystaj z ramki.

Pierwsze patrole ratowników bieszczadzkiej grupy GOPR dotarły do grupy młodych ludzi, którzy znajdują się w okolicach Bukowego Berda w Bieszczadach. Na miejsce nie dotarły jeszcze śmigłowce LPR i SG – poinformował naczelnik grupy Grzegorz Chudzik.

Grupa młodzieży ze szkoły przetrwania we Wrocławiu poprosiła o pomoc telefonicznie – dodał Chudzik. Według niego młodzi ludzie w kilku namiotach spędzili noc pod Bukowem Berdem. Około 10 z nich wymaga ewakuacji. W akcji uczestniczy też Lotnicze Pogotowie Ratunkowe oraz Straż Graniczna.

– Śmigłowce LPR i SG ze względu na warunki pogodowe nie dotarły na miejsce. W Muczmem czekają na poprawę pogody. Ratownicy GOPR są w drodze. Muszą pokonywać ok. 1,5 metrowe zaspy śniegu. Na miejsce dotarł już pierwszy nasz patrol. Zapowiada się bardzo trudna ewakuacja – powiedział naczelnik Chudzik. Jak dodał, młodzi ludzie są zziębnięci. – Wiatr zrywa im pokrycia namiotów. Ich instruktor powiedział w rozmowie ze mną, że nie ma zagrożenia życia – zaznaczył Chudzik.

W Bieszczadach powyżej górnej granicy lasu leży średnio pół metra śniegu. Jest siedem stopni mrozu, a prędkość wiatru dochodzi do 70 km/godz. W górnych partiach Bieszczad obowiązuje drugi stopień zagrożenia lawinowego.

Dotarły do grupy; drugi stopień; na poprawę pogody; patrole ratowników; poprosiła o pomoc; spędzili noc; trudna ewakuacja; zagrożenia życia; znajdują się w okolicach.

⊙ ĆWICZENIE 7

Użyj poniższych wyrażeń w poprawnej formie.

WZÓR: ...ewakuacji...

– *Myślę o ewakuacji.*

- ... ratowników...
 – To są _____.
- ... młodych ludzi...
 – Tu są _____.
- ... naczelnik grupy Grzegorz Chudzik...
 – Rozmawiam z _____.
- ... młodzieży...
 – Ulicą idzie nauczyciel z _____.
- ... siedem stopni mrozu...
 – Myślę o _____.
- ... prędkość...
 – Są dwie _____.
- ... stopień...
 – Mama przygląda się moim szkolnym _____.

⊙ ĆWICZENIE 8

Słuchając nagrania, zaznacz te zjawiska pogodowe, o których jest mowa.

Są chmury.	Pada deszcz.	Pada śnieg.
Jest mgła.	Pada grad.	Jest burza.
Wieje wiatr.	17 stopni.	Jest mróz.

Popołudnie jest pochmurne i miejscami deszczowe. Najwięcej opadów pojawia się na Pomorzu, Mazurach, w Wielkopolsce i na Dolnym Śląsku. Na Lubelszczyźnie i na Podkarpaciu nie wykluczone są też burze. Termometry wskazują od 12 stopni w Ustce i Zakopanem, 15 w Warszawie, 17 w Krakowie, do 19 w Tarnowie i Nowym Sączu. Wieje słabo lub umiarkowanie, z południowego zachodu, a ciśnienie spada. Jutro w dzień znowu przewaga chmur. W całym kraju możliwy przelotny deszcz, a na wschodzie kraju także burze.

CZAS PRZYSZŁY ZŁOŻONY

Czas przyszły złożony tworzy się za pomocą czasownika *być* w czasie przyszłym i bezokolicznika (I sposób) lub czasownika *być* w czasie

przyszłym i czasownika w formie czasu przeszłego, ale bez końcówek osobowych (II sposób).

Oba sposoby odmiany są jednakowo poprawne. Trzeba jednak używać tych form konsekwentnie w całej wypowiedzi!

◉ ĆWICZENIE 9

Słuchając nagrania zaznacz, które dzieci z jakich powodów cieszą się, że jadą w Bieszczady.

Ostatnie dni w szkołach przed wakacjami należą do tych najmilszych. Oceny wystawione, przyszedł czas na wycieczki. Klasa III ze Szkoły Podstawowej nr 2 w Sanoku wyjeżdża w Bieszczady.

● **Dziecko 1**

Cieszę się na wycieczkę, że jadę, dlatego że... No bo bardzo lubię góry i wspinaczkę.

● **Dziecko 2**

Ja nigdy nie byłem, więc nie wiem, ale wiem na stówę, że będzie fajnie.

● **Dziecko 3**

Bardzo się cieszę, ponieważ zawsze jest ciekawie.

● **Dziecko 4**

Ponieważ będzie bardzo fajnie.

● **Dziecko 5**

Ja lubię jechać na wycieczkę klasową, dlatego że mogę porozmawiać z kolegami, z koleżankami i będę mogła pochodzić i coś zwiedzać.

● **Dziecko 6**

Ja się bardzo cieszę, ponieważ bardzo lubię się... bardzo lubię góry i górski klimat.

● **Dziecko 7**

Ja myślę, że będzie fajnie.

	Dziecko 1.	Dziecko 2.	Dziecko 3.	Dziecko 4.	Dziecko 5.	Dziecko 6.	Dziecko 7.
Lubi góry.	X						

	Dziecko 1.	Dziecko 2.	Dziecko 3.	Dziecko 4.	Dziecko 5.	Dziecko 6.	Dziecko 7.
Lubi wspinaczkę.							
Będzie fajnie.							
Jest ciekawie.							
Można porozmawiać.							
Lubi zwiedzać.							

STOPNIOWANIE PRZYMIOTNIKÓW

Przymiotniki w języku polskim, tak jak w języku ukraińskim, mają trzy stopnie:

stopień równy – *piękny, krótki*

stopień wyższy – *piękniejszy, krótszy*

stopień najwyższy – *najpiękniejszy, najkrótszy*

Stopień wyższy tworzy się od rdzenia stopnia równego za pomocą przyrostka

-sz(y). Czasami, gdy trudno wypowiedzieć nowe słowo, dodaje się cząstkę **(-ej-)** i wtedy cały przyrostek to **-ejsz(y)**.

Stopień najwyższy tworzy się przez dodanie przedrostka **naj-** do formy stopnia wyższego.

Stopień równy:	przedrostek	rdzeń	przyrostek
<i>piękny</i>	<i>naj-</i>	<i>piękni-</i>	<i>-ejszy</i>
<i>bogaty</i>	<i>naj-</i>	<i>bogat-</i>	<i>-szy</i>

Niektóre przymiotniki podobnie do ukraińskich mają stopniowanie nieregularne:

mały → *mniejszy* → *najmniejszy*

dobry → *lepszy* → *najlepszy*

zły → *gorszy* → *najgorszy*

duży / wielki → *większy* → *największy*

lekki → *lżejszy* → *najlżejszy*

Od niektórych przymiotników i wszystkich imiesłowów przymiotnikowych nie można w opisany sposób utworzyć stopnia wyższego. Wówczas stopniuje się je za pomocą słowa **bardziej** i (w stopniu najwyższym) **najbardziej**, np.

suchy – bardziej suchy – najbardziej suchy

zielony – bardziej zielony – najbardziej zielony

interesujący – bardziej interesujący – najbardziej interesujący

znany – bardziej znany – najbardziej znany

ZAPAMIĘTAJ!

Przy stopniowaniu przymiotników często zachodzą wymiany spółgłosek i samogłosek: **r:rz** (*mądry – mądrzejszy*), **n:ń** (*cieńki – cieńszy*), **ł:l** (*biały – bielszy*), **s:ż** (*bliski – bliższy*), **k:ż** (*wysoki – wyższy*).

⊙ ĆWICZENIE 10

Wysłuchaj dialogów i zdecyduj, w którym miejscu mają one miejsce.

● Dialog 1

- Proszę bilet do Warszawy na ten pociąg teraz o 13.30. Płacę kartą.
- Normalny w drugiej klasie?
- Tak.
- 67 złotych.

● Dialog 2

- Z którego peronu odjeżdża pociąg do Zakopanego?
- Z drugiego.
- Dziękuję.

● Dialog 3

- Czy to miejsce jest wolne?
- Tak, proszę.
- Przepraszam, czy może mi pan pomóc z tą walizką?
- Oczywiście.
- Dziękuję.

● **Dialog 4**

- Nie wie pani, o której będzie pociąg do Krakowa?
- Oj, nie orientuję się. Ale tu jest informacja, proszę zapytać.

● **Dialog 5**

- Przepraszam, co oni zapowiedzieli, nic nie zrozumiałam.
- Że pociąg do Zakopanego odjeżdża...
- Proszę? Nic nie słyhać!
- Że pociąg do Zakopanego odjeżdża!
- Acha, dziękuję.

● **Dialog 6**

- Przepraszam, jakie mam połączenie do Gdańska?
- Kiedy panią interesuje?
- Jutro, w południe.
- Najlepiej jechać przez Warszawę...

● **Dialog 7**

- Przepraszam, mogę zamknąć okno? Trochę wieje...
- Proszę bardzo.
- Dziękuję.

● **Dialog 8**

- Bilety do kontroli proszę... Legitymację poproszę...
- A przepraszam, o której dojedziemy do Szczecina?
- Mamy 10 minut opóźnienia.

● **Dialog 9**

- Przepraszam, czy tu stoi pociąg do Lwowa?
- Tak, ale wagony do Lwowa stoją tam dalej, na początku, zaraz za lokomotywą.
- O, dziękuję panu bardzo.

● **Dialog 10**

- O, jak tu dużo ludzi...
- Tak, chyba tu nie ma miejsca i jest tak jakoś nieprzyjemnie.
- Poczekajmy lepiej na peronie.

	Dialogi:									
Miejsca:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Przy kasie										
Na peronie										

W poczekalni										
W informacji kolejowej										
W przedziale										

⊙ ĆWICZENIE 11

Słuchając nagrania rozmowy o wakacyjnych planach, zaznacz, o których miejscowościach z ćw. 8 rozmawia rodzina Kowalskich, wpisz obok te, których nie ma w tekście.

Tato: Słuchajcie, musimy coś wreszcie postanowić – wakacje już za trzy miesiące, a my jeszcze nie wiemy, dokąd jedziemy.

Mama: Jak to gdzie? Nad polskie morze – to już ustaliliśmy.

Syn (14 lat): E, nad polskie – zimno. Jak byliśmy dwa lata temu w Łebie, to cały tydzień padał deszcz, a do morza ani raz nie weszliśmy.

Córka (11 lat): Ale potem w Gdańsku było fajnie, port taki fajny był i statkiem płynęliśmy.

Tato: To może Kołobrzeg?

Mama: Mamy tam rodzinę. Będzie taniej.

Tato: Tak, ale rodzina mieszka daleko od morza.

Mama: Jak chcesz mieć blisko do morza, to jedź do Sopotu. Tylko ile to kosztuje – taki hotel nad samym morzem.

Tato: Bo Sopot jest drogi, ale może w mniejszych miejscowościach jest tanio.

Syn: Ale nuda – co będziemy robić w jakichś Chałupach?

Córka: Ja chcę do Chałup. Jaka śmieszna nazwa!

Syn: Cicho! To już Międzyzdroje lepsze! Kolega tam był...

Tato: Nie, tak niczego nie ustalimy!

	Miejscowości z tekstu	Inne
Łeba	+	Gdańsk
Kołobrzeg		
Mielno		
Władysławowo		

Międzyzdroje		
Sopot		

ODMIANA RZECZOWNIKÓW NIEŻYWOTNYCH I PRZYMIOTNIKÓW RODZAJU MĘSKIEGO W LICZBIE MNOGIEJ

RZECZOWNIKI nieżywotne rodzaju męskiego w liczbie mnogiej w MIANOWNIKU mają końcówki **-y, -i, -e**:

a) po spółgłoskach twardych jest końcówka **-y** (np. *domy, gmachy, zeszyty*);

b) po spółgłoskach **k** i **g** jest końcówka **-i** (np. *kroki, progi*);

c) po spółgłoskach miękkich (w tym po **c, dz, cz, dż, sz, ż, rz**) jest końcówka **-e** (np. *kraje, pnie, hotele, kocy, widelce, kosze*).

DOPEŁNIACZ liczby mnogiej ma końcówki: **-ów** (najczęściej po spółgłosce twardej – np. *domów, zeszytów, progów*, ale też po miękkiej – np. *krajów, koców, widelców*), **-i, -y** (po spółgłosce miękkiej – np. *hoteli, bagaży, tysięcy*).

Końcówka CELOWNIKA jest jednakowa dla wszystkich rzeczowników w liczbie mnogiej: **-om**.

BIERNIK jest równy MIANOWNIKOWI.

W NARZĘDNIKU występuje jedna dla trzech rodzajów końcówka **-ami**.

W MIEJSCOWNIKU rzeczowniki mają końcówkę **-ach**.

WOŁACZ jest równy MIANOWNIKOWI.

PRZYMIOTNIKI rodzaju męskiego liczby mnogiej określające rzeczowniki nieżywotne odmieniają się tak samo jak przymiotniki rodzaju żeńskiego i nijakiego, w MIANOWNIKU liczby mnogiej mają końcówkę **-e**.

ODMIANA LICZEBNIKÓW PORZĄDKOWYCH I ZAIMKÓW *który, jaki*

Liczebniki porządkowe i zaimki typu *który, jaki* podobnie jak w języku ukraińskim odmieniają się tak samo jak przymiotniki – przez rodzaje: *pierwszy dzień, pierwsza godzina, pierwsze ćwiczenie* i przez liczby: *pierwsze miesiące, pierwsi uczniowie*.

W liczebnikach porządkowych, złożonych z dwu i więcej wyrazów, przez przypadki odmieniają się dwa ostatnie wyrazy, a mianowicie jednostki i dziesiątki: *trzydziesty ósmy – trzydziestego ósmego, sto dwudziesty drugi – sto dwudziestego drugiego, rok tysiąc dziewięćset sześćdziesiąty czwarty – w roku tysiąc dziewięćset sześćdziesiątym czwartym.*

ZAPAMIĘTAJ!

*Rok dwutysięczny, ale rok dwa tysiące dwunasty!
Dziś jest dwunasty grudnia dwa tysiące dwunastego roku.
Jest godzina szesnasta trzydzieści siedem.
Jest szesnasta. Jest godzina szesnasta, **nie**: Jest szesnasta godzina!*

*Szkoła nr 36, **nie**: Trzydziesta szósta szkoła!
Tramwaj nr 7, **nie**: Tramwaj siódmy.
Jestem uczniem siódmej klasy Szkoły Średniej nr 36 we Lwowie.
Sala nr osiem, **nie**: ósma sala.*

Liczebniki porządkowe zapisujemy z kropką: *miejsce 36. = miejsce trzydzieste szóste.*

Daty zapisujemy: *12 XII 2012* albo *12.12.2012.*

⊙ ĆWICZENIE 12

Odpowiedz inaczej na pytania. Liczebnik zapisz słownie.

WZÓR: *Której klasy jesteś uczniem?*

Jestem uczniem szóstej „b”.

1. Do której klasy chodzisz?
Chodzę do VIII klasy.
2. Który to jest numer tramwaju?
To jest tramwaj nr 11. / To jest jedenastka.
3. W której sali odbędzie się zebranie?
Zebranie odbędzie się w sali nr 17.
4. Czy twoja szkoła nr 4 jest przy ulicy Ostrowieckiej?
Tak, ona jest na Ostrowieckiej.
5. Która godzina?
Jest godzina 17.30. / Jest wpół do szóstej.
6. Czy tramwaj nr 2 dojeżdża do dworca?

Nie, dwójka do dworca nie dojeżdża.

7. Który dziś jest?

Dziś jest siódmy marca dwa tysiące czternastego roku.

8. O której zaczynają się lekcje w szkole?

Lekcje zaczynają się o 8.45. / Za 15 dziewiąta.

⊙ ĆWICZENIE 13

Po wysłuchaniu rozmowy telefonicznej dwóch kolegów, odpowiedz na pytania, używając podanych niżej liczebników.

– Cześć Paweł!

– No cześć Marek. Słuchaj, zrobiłeś już to zadanie na polski?

– To o Szewczenko? Nie, bo nie wiem, kiedy się urodził.

– 9 marca 1814 roku. Sprawdziłem w Internecie. A nie wiesz, na której stronie jest ten wiersz Mickiewicza, co się mamy go nauczyć na pamięć?

– Acha, to teraz zrobię. Wiersz? Na 192. A jak ci poszedł sprawdzian z ortografii?

– Zrobiłem błąd w dwu zadaniach: w 3. i 4.

– To tak jak ja... Ale ja jeszcze w innych też... Jutro wcześniej wstaję, wpół do ósmej, przyjdę po ciebie.

– O tak, ja po ciebie nie przyjdę – za wysoko mieszkasz.

– Tylko trzecie piętro.

– No OK., pojedziemy siódmką i potem jedenastką.

– To do jutra, cześć.

– Cześć.

7.30; 12; 9; 7 i 11; 49 i 56; 192; 9 III 1814; 3. i 4.

1. O której Marek jutro wstaje?

2. Na którym piętrze mieszka?

3. Którym tramwajem pojedą z Pawłem do szkoły?

4. Które ćwiczenia mają zrobić?

5. Na której stronie jest wiersz Mickiewicza?

6. Kiedy urodził się T. Szewczenko?

7. W którym zdaniu Paweł zrobił błąd?

TRYB ROZKAZUJĄCY CZASOWNIKÓW

Tryb rozkazujący tworzy się od tematu czasu teraźniejszego:

1) w koniugacjach **-am**, **-asz** i **-em**, **-esz** od tematu pozostałego po odrzuceniu *-ą* w 3. osobie liczby mnogiej: (oni) **czytają** – *czytaj*; (oni) **jedzą** – *jedz*;

2) w koniugacji **-ę**, **-esz** i **-ę**, **-isz/-ysz** od tematu w 2. osobie liczby pojedynczej: (ty) **idziesz** – *idź*, (ty) **myślisz** – *myśl*, (ty) **liczysz** – *licz*. Czasami, gdy trudno wypowiedzieć tak utworzone słowo, dodaje się cząstkę **-ij (-yj)**, np. (ty) **wyślesz** – *wyślij*, (ty) **wytrzesz** – *wytrzyj*.

Rozkaźnik nie jest używany w formie 1. osoby liczby pojedynczej.

Formy 2. osoby liczby pojedynczej oraz 1. i 2. osoby liczby mnogiej są proste: (ty) *pisz*, (my) *piszmy*, (wy) *piszcie*.

Formy 3. osoby liczby pojedynczej i 3. osoby liczby mnogiej są złożone: **niech** (on) *pisze*, **niech** (oni) *piszą*, tworzy się je za pomocą odpowiednich form czasowników czasu teraźniejszego.

ZAPAMIĘTAJ

Formę rozkaźnika od czasownika **być**: **bądź**, **bądźmy**, **bądźcie**, **niech będzie**, **niech będą!**

Nieregularny jest też rozkaźnik od czasownika **wziąć**: **weź**, **weźmy**, **weźcie**, **niech weźmie**, **niech wezmą!**

🕒 ĆWICZENIE 14

Słuchając nagrania wstaw brakujące nazwy zwierząt.

Autor *Kubusia Puchatka* stworzył galerię postaci o wyrazistych charakterach. Każdą z nich nakreślił z wielką czułością, która udziela się również czytelnikom.

Kochamy bohaterów z ich słabościami: „małym rozumkiem” Kubusia, strachliwością [] czy malkontenctwem Kłapouchego. Bo podskórnie czujemy, że w świecie stworzonym przez Milne’a można czuć się bezpiecznie. Tutaj zwycięża przyjaźń, a jedynym zagrożeniem może być ewentualnie żądło [] lub pęknięcie balonika. (...) „Kubuś Puchatek”, wydany w 1926 roku, przyniósł pisarzowi międzynarodową sławę. Dwa lata później ukazała się kontynuacja przygód [] – „Chatka Puchatka”. Łącznie książ-

ki Milne’a dla dzieci sprzedały się dotąd w ponad 7 milionach egzemplarzy. Podczas pisania autor wykorzystywał doświadczenia z własnego dzieciństwa, ale z wielką uwagą obserwował też swoje dzieci. Sam Kubuś Puchatek, podobnie jak wiele innych postaci z książki, otrzymał imię jednej z zabawek Christophera Robina Milne’a, syna pisarza. Kupiony w drogim sklepie Harrodsa pluszak zawdzięczał z kolei swoje miano Winnie z londyńskiego ogrodu zoologicznego. Milne przyszedł po raz pierwszy do zoo z synem, gdy ten miał cztery lata. Maluch, który bardzo polubił Winnie, stał się książkowym Krzyśkiem, pierwszym adresatem opowieści o Puchatku.

Bezpieczny świat Puchatka, „Gość Niedzielny” 2012

⊙ ĆWICZENIE 15

Utwórz od czasowników *chodzić, witać, śpiewać, robić, zdążyć, przeczytać, móc, chcieć, jeść* formy czasu przeszłego i następnie utwórz od nich możliwe formy trybu warunkowego.

WZÓR:

<i>bezokolicznik</i>	<i>czas przeszły</i>	<i>liczba pojedyncza</i>	<i>liczba mnoga</i>
czytać	czytałem	czytałbym	
		czytałbyś	
		czytałby	
		czytałabym	
		czytałabyś	
		czytałaby	
			czytalibyśmy
			czytalibyście
			czytaliby
			czytałybyśmy
			czytałybyście
			czytałyby

⊙ ĆWICZENIE 16

Posłuchaj piosenek z filmu *Akademia Pana Kleksa* (słowa: J. Brzechwa). Wymień zwierzęta, o których mowa i podaj kilka cech.

WZÓR: *dzik – dziki, zły*

TYGRYS

Co słyhać, panie tygrysie?
A nic. Nudzi mi się.
Czy chciałby pan wyjść z za tych krat?
Pewnie. Przynajmniej bym pana zjadł.

STRUŚ

Struś ze strachu
Ciagle głowę chowa w piachu,
Więc ma opinię mazgaja.
A nadto znosi jaja wielkości strusiego jaja.

PAPUGA

Papuzko, papuzko,
Powiedz mi coś na uszko.
Nic nie powiem, boś ty plotkarz,
Powtórzysz każdemu, kogo spotkasz.

LIS

Rudy ojciec, rudy dziadek,
Rudy ogon – to mój spadek,
A ja jestem rudy lis.
Ruszaj stąd, bo będę gryzł.

WILK

Powiem ci w słowach kilku,
Co myślę o tym wilku:
Gdyby nie był na obrazku,
Zaraz by cię zjadł, głuptasku.

ŻÓŁW

Żółw chciał pojechać koleją,
Lecz koleje nie tanieją.
Żółwiowi szkoda pieniędzy:
Pójdę pieszo, będę prędzej.

ZEBRA

Czy ta zebra jest prawdziwa?
Czy to tak naprawdę bywa?
Czy też malarz z bożej łaski
Pomalował osła w paski?

KANGUR

Jakie pan ma stopy duże,
Panie kangurze!
Wiadomo, dlatego kangury
W skarpetkach robią dziury.

ŻUBR

Pozwólcie przedstawić sobie:
Pan żubr we własnej osobie.
No, pokaż się, żubrze. Zróbże
Minę uprzejmą, żubrze.

DZIK

Dzik jest dziki, dzik jest zły,
Dzik ma bardzo ostre kły.
Kto spotyka w lesie dzika,
Ten na drzewo szybko zmyka.

RENIFER

Przyszły dwie panie do renifera.
Renifer na nie spoziera
I rzecze z galanterią: Bardzo mi przyjemnie,
Że będą panie miały rękawiczki ze mnie.

MAŁPA

Małpy skaczą niedościgle,
Małpy robią małpie figle,
Niech pan spojrzy na pawiana:
Co za małpa, proszę pana!

KROKODYL

Skąd ty jesteś, krokodylu?
Ja? Znad Nilu.
Wypuść mnie na kilka chwil,
To zawiozę cię nad Nil.

ŻYRAFA

Żyrafa tym głównie żyje,
Że w górę wyciąga szyję.

A ja zazdroszczę żyrafie,
Ja nie potrafię.

LEW

Lew ma, wiadomo, pazur lwi,
Lew sobie z wszystkich wrogów drwi.
Bo jak lew tylko ryknie,
To wróg natychmiast zniknie.

NIEDŹWIEDŹ

Proszę państwa, oto miś.
Miś jest bardzo grzeczny dziś,
Chętnie państwu łapę poda.
Nie chce podać? A to szkoda.

PANTERA

Pantera jest cała w cętki,
A przy tym ma bieg taki prędko,
Że chociaż tego nie lubi,
Biegnąc – własne cętki gubi.

SŁOŃ

Ten słoń nazywa się Bombi.
Ma trąbę, lecz na niej nie trąbi.
Dlaczego? Nie bądź ciekawy –
To jego prywatne sprawy.

WIELBŁĄD

Wielbłąd dźwiga swe dwa garby
Niczym dwa największe skarby
I jest w bardzo złym humorze,
Że trzeciego mieć nie może.

ODMIANA RZECZOWNIKÓW ŻYWOTNYCH NIEOSOBOWYCH I PRZYMIOTNIKÓW RODZAJU MĘSKIEGO W LICZBIE MNOGIEJ

W języku polskim RZECZOWNIKI żywotne nieosobowe rodzaju męskiego w liczbie mnogiej w MIANOWNIKU mają końcówki: **-y** (po spółgłoskach twardych, np. *psy*), **-i** (po **k**, **g**, np. *ptaki*), **-e** (po miękkich, w tym po **c**, **dz**, **cz**, **dź**, **sz**, **ż**, **rz**, np. *konie*, *strusie*, *świerszcze*).

DOPEŁNIACZ ma końcówki: **-ów** (po spółgłoskach twardych, rzadziej też po miękkich, np. *psów, ptaków, świerszczów*, obok *świerszczy*) lub **-i, -y** (po miękkich, np. *koni*).

CELOWNIK jest jednakowy dla wszystkich rzeczowników liczby mnogiej – ma końcówkę **-om**.

BIERNIK jest równy MIANOWNIKOWI, np. (lubię) *psy i koty*.
Uwaga! W języku ukraińskim jest inaczej!

NARZĘDNIK ma końcówkę **-ami**, charakterystyczną dla rzeczowników wszystkich rodzajów, ale są wyjątki, np. *końmi*.

MIEJSCOWNIK liczby mnogiej w rzeczownikach wszystkich rodzajów ma końcówkę **-ach**.

Uwaga na *karpia, gołębia, jastrzębia, pawia, żółwia, żurawia, cietrzewia* i in. *Karp, gołąb...* w mianowniku liczby pojedynczej jest zakończony twardo, ale w pozostałych przypadkach koniec tematu jest mięki, np. *te karpie, tych karp*i*, tym karp*om** itd.

PRZYMIOTNIKI rodzaju męskiego liczby mnogiej określające rzeczowniki żywotne niesobowe rodzaju męskiego liczby mnogiej odmieniają się tak samo jak przymiotniki określające rzeczowniki nieżywotne rodzaju męskiego liczby mnogiej.

ODMIANA RZECZOWNIKÓW RODZAJU NIJAKIEGO TYPU *ciele, imię*

Porównaj odmianę tych rzeczowników z podobnymi rzeczownikami IV deklinacji w języku ukraińskim.

Zwróć uwagę na formę biernika liczby mnogiej – jest równa mianownikowej. W języku ukraińskim jest inaczej!

TRYB WARUNKOWY (PRZYPUSZCZAJĄCY)

Formy trybu warunkowego tworzy się od trzeciej osoby czasu przeszłego za pomocą cząstek **-bym, -byś, -by, -byśmy, -byście, -by**: *czytać – (on)czytał – czytał**bym***.

Porównaj tworzenie trybu warunkowego w języku ukraińskim i polskim. Zwróć uwagę na to, że w języku polskim każda osoba ma swoją własną formę.

Cząstka **-by** (**-bym, -byś, -byśmy, -byście**) w zdaniu może stać po czasowniku, np. *Chętnie pojechał**bym** na wieś* albo przed czasownikiem,

np. *Chętnie **bym** pojechał na wieś*. Druga forma jest charakterystyczna dla języka mówionego.

Form trybu warunkowego używa się w znaczeniach:

- 1) prośby: *Czy mógłby mi pan pomóc?; Chciałbym to przeczytać;*
- 2) życzenia: *Gdybym to miał!;*
- 3) propozycji: *Mógłbym ci pomóc;*
- 4) warunku: *Pojechałbym na wieś, gdybym miał dziadków na wsi.*

⊙ ĆWICZENIE 17

Wysłuchaj informacji na temat języka polskiego jako obcego i odpowiedz na pytania:

Język polski jest bardzo popularny na świecie. Nie tylko dlatego, że praktycznie wszędzie mieszkają Polacy – emigranci i Polacy, którzy dziś żyją w innych krajach po zmianie granic. Języka polskiego uczą się nie tylko Polacy i osoby polskiego pochodzenia, ale też np. wielu studentów studiujących w Polsce: z Europy i innych kontynentów. Cudzoziemcy uczą się języka polskiego na specjalnych kursach organizowanych najczęściej w szkołach przy uniwersytetach i w innych prywatnych szkołach językowych. Tak nauczany język nazywa się językiem polskim jako obcym – są przygotowywane specjalne podręczniki, też dla dzieci. Dziś wiele polskich dzieci mieszkających za granicą, dzieci emigrantów, nie zna już dobrze języka polskiego, czasami nie znają go wcale. Oni też muszą uczyć się języka polskiego jako „obcego”, choć przecież był to język ojczysty ich dziadków, czasami rodziców. Również na Ukrainie dzieci i dorośli uczą się języka polskiego – dla jednych jest to język polskiej mniejszości narodowej, dla innych język sąsiedniego kraju, jeden z języków Unii Europejskiej, nieraz język kraju, w którym chcą studiować i pracować. Języka polskiego jako obcego uczy się tak samo, jak innych języków obcych, np. angielskiego, niemieckiego czy hiszpańskiego.

1. Kto uczy się języka polskiego jako obcego?
2. Gdzie można uczyć się języka polskiego jako obcego?
3. W jaki sposób uczy się języka polskiego jako obcego?

ODMIANA RZECZOWNIKÓW I PRZYMIOTNIKÓW MĘSKOOSOBOWYCH W LICZBIE MNOGIEJ

RZECZOWNIKI męskoosobowe w MIANOWNIKU liczby mnogiej mają końcówki: **-i**, **-e**, **-y**, **-owie**, wyjątkowo też **-a** (*bracia*, *księża*).

Końcówkę **-e** mają rzeczowniki, których temat się kończy na spółgłoskę miękką (w tym na **c**, **dz**, **cz**, **dź**, **sz**, **ź**, **rz**), np.: *lekarz* – *lekarze*, *nauczyciel* – *nauczyciele*, *przyjaciel* – *przyjaciele*, *kustosz* – *kustosze*, *rabuś* – *rabusie*, *kibic* – *kibice*.

Końcówkę **-i** mają rzeczowniki, których temat kończy się na spółgłoskę twardą. Po „doczepieniu” końcówki zmienia się temat, spółgłoska twarda wymienia się z miękką, np.: *chłop* — *chłopi*, *student* – *studenci*, *Czech* – *Czesi*, *Hindus* – *Hindusi*, nieraz te zmiany sięgają na 2 głoski „w głąb” tematu, może też zmieniać się **a:e**, np.: *solista* – *solisci*, *męczycyzna* – *mężczyźni*, *sąsiad* – *sąsiedzi*.

Końcówkę **-y** mają rzeczowniki, kończące się na:

1) **-ec** lub **-ca**, np.: *Ukrainiec* – *Ukraińcy*, *chłopiec* – *chłopcy*, *wykładowca* – *wykładowcy*, przy czym w rzeczownikach na **-ec** występuje wymiana **e:ø** („znika” **-e-**);

2) **k**, **g**, **r**, przy czym zachodzą wymiany:

g → **dz**, np. *chirurg* – *chirurdzy*;

k → **c**, np. *Polak* – *Polacy*;

r → **rz**, np. *aktor* – *aktorzy*.

Niektóre rzeczowniki mają końcówkę **-owie**: np.: *pan* – *panowie*, *Arab* – *Arabowie*, *widz* – *widzowie*, *uczeń* – *uczniowie*. Takie końcówki mają najczęściej nazwy zawodów, narodowości, członków rodziny, np.: *Norwegowie*, *inżynierowie*, *geografowie*, *dziadkowie*, *ojcowie*, *synowie*. Nazwy zawodów i narodowości występują często w dwu wariantach, np.: *Norwegowie* – *Norwedzy*, *inżynierowie* – *inżynierzy*.

W DOPEŁNIACZU występuje końcówka **-ów** (najczęściej po spółgłoskach twardych, np. *chłopów*), i po **-ec**, np.: *chłopców*, *Ukraińców*), **-i** (po spółgłoskach miękkich, np. *nauczycieli*) lub **-y** (po spółgłoskach **c**, **dz**, **cz**, **dź**, **sz**, **ź**, **rz**, np. *lekarzy*).

CELOWNIK jest zawsze taki sam dla wszystkich rodzajów i ma końcówkę **-om**.

NARZĘDNIK i MIEJSCOWNIK mają takie końcówki, jak inne rzeczowniki: **-ami**, **-ach**.

Te same zasady dotyczą nazw męskich zakończonych na **-a** i odmieniających się w liczbie pojedynczej według deklinacji żeńskiej, np. *poeta* – *poeci*, *kierowca* – *kierowcy*.

PRZYMIOTNIKI formy męskoosobowej w MIANOWNIKU mają dwie końcówki: częściej **-i**, rzadziej (po tematach na **r**, **k**, **g**) **-y**. Następują zmiękczenia (np. *słaby* – *słabi*), tak jak w przypadku rzeczownika:

d → **dź**, np. *chudy* – *chudzi*;

s → **ś**, np. *łysy* – *łysi*;

ch → **ś**, np. *głuchy* – *głusi*;

sz → **ś**, *starszy* – *starsi*;

t → **ć**, np. *uparty* – *uparci*, *pusty* – *puści*;

ł → **l**, np. *wesoły* – *weseli*, *zły* – *źli*;

r → **rz**, np. *stary* – *starzy*;

k → **c**, np. *wysoki* – *wysocy*;

g → **dz**, np. *drogi* – *drodzy*.

Przymiotniki o temacie na spółgłoskę miękką (np. *głupi*, *tani*) lub na **c**, **cz**, **ź**, **dz** (np. *cudzy*, *uroczy*) mają końcówkę taką samą jak w liczbie pojedynczej, por. *tani* robotnik – *tani* robotnicy, *obcy* człowiek – *obcy* ludzie, *uroczy* mężczyzna – *uroczy* mężczyźni, *ryży* facet – *ryży* faceci, *cudzy* mąż – *cudzy* mężowie.

Wyjątek: *duży* chłop → *duzi* chłopci!

W pozostałych przypadkach końcówki są równe końcówkom formy niemęskoosobowej. Tylko BIERNIK ma końcówkę taką jak DOPEŁNIACZ.

🕒 ĆWICZENIE 18

Utwórz formę mianownika liczby mnogiej.

WZÓR: *Uczciwy chłopiec* – *uczciwi chłopcy*.

1. Odważny żołnierz – _____.

2. Wysoki gość – _____.

3. Dowcipny kłown – _____.

4. Życzliwy profesor – _____.

5. Leniwy student – _____.

6. Pracowity uczeń – _____.

7. Prawdziwy przyjaciel – _____.
8. Nieśmiały rzemieślnik – _____.

OGÓLNE WIADOMOŚCI O PRZYSŁÓWKU

Przysłówki, podobnie jak w języku ukraińskim, są nieodmienną częścią mowy. Najczęściej są tworzone od przymiotników za pomocą przyrostka **-o, -(i)e**, np.: *wesoły* – *wesoło*, *ładny* – *ładnie*. Przysłówki posiadają **stopień równy, wyższy i najwyższy**.

Tak jak w języku ukraińskim, przysłówki w języku polskim tworzy się także od innych (niż przymiotniki) części mowy. Przysłówkami są także np. wyrazy: *dzisiaj, jutro, zawsze, całkiem, bardzo, z rana, wieczorem, latem, po polsku*.

◎ ĆWICZENIE 19

Postaraj się uzupełnić informacje w dialogu chłopców. Następnie sprawdź je słuchając nagrania.

Oleg: Sprawdź, czy nauczyłem się wszystkiego o Ukrainie na geografii.

Taras: Jaki zajmuje obszar?

Oleg: Jej terytorium wynosi prawie _____ tysiące km².

Taras: Z jakimi państwami graniczy?

Oleg: Na zachodzie Ukraina graniczy z _____. Na południowym zachodzie z _____. Południe Ukrainy omywają ciepłe fale Morza Czarnego, a na wschodzie i północy jej granica biegnie z _____.

Taras: Czy wiesz, jaka rzeka jest największa na Ukrainie?

Oleg: Ależ, oczywiście! To _____. On przecina Ukrainę z północy na południe.

Taras: A jakie miasta znasz, położone nad jego brzegami?

Oleg: Przede wszystkim _____ – nasza stolica, _____. Te miasta to są potężne ośrodki gospodarcze i przemysłowe.

Taras: Ilu mieszkańców mieszka na Ukrainie?

Oleg: Obecnie mieszka około _____ milionów obywateli.

Taras: Jakie są nasze symbole państwowe?

Oleg: Naszymi symbolami państwowymi są: błękitno-żółta flaga, godło – tryzub i hymn narodowy „Jeszcze nie umarła Ukrainy...”.

⊙ ĆWICZENIE 20

Postaraj się uzupełnić informacje w wypowiedzi ucznia na lekcji geografii. Następnie sprawdź je słuchając nagrania.

Kijów to [] Ukrainy. Był założony blisko [] lat temu. Położony jest po obu stronach []. W Kijowie znajduje się najstarsza [] naszego kraju – Akademia Kijowsko-Mohylańska – założona w [] wieku. W Kijowie znajdują się także najwyższe organy władzy państwowej: Rada Najwyższa, Gabinet Ministrów, tu urzęduje również []. Kijów zawsze był i nadal pozostaje centrum życia [], naukowego i kulturowego Ukrainy i ważnym centrum przemysłowym.

⊙ ĆWICZENIE 21

Posłuchaj informacji o polskich miastach. Dopasuj informacje do miast.

- **Kraków:**

Jednym z najpiękniejszych miast Polski jest Kraków – dawna stolica Polski. Położony na wapiennych wzgórzach, otoczony murami obronnymi, Wawel to jeden z najwspanialszych i okazałych zamków polskich. To dawna rezydencja książąt i królów polskich. W podziemiach gotyckiej katedry są nagrobki królów, książąt oraz wielu sławnych Polaków. We wspaniałych wnętrzach gotyckiego zamku znajdują się dziś państwowe zbiory sztuki, obrazy dawnych mistrzów, zabytkowe meble i tkaniny, zbiory sztuki zdobniczej oraz pamiątki narodowe. Do jednych z najcenniejszych należy kolekcja słynnych wawelskich arrasów. (...) Rynek starego miasta to jedno z najbardziej uczęszczanych miejsc w Krakowie. Centralnie położone Sukiennice, liczne kawiarenki i otaczające Rynek zabytki tworzą niepowtarzalną atmosferę tego miasta. Przy Rynku Kościół Mariacki, w którego wnętrzu znajduje się ołtarz Wita Stwosza, jeden z najcenniejszych ołtarzy gotyckich w Europie. Jest to polptyk wykonany z drewna lipowego przedstawiający sce-

ny z życia Świętej Rodziny. Grany co godzinę hejnał z Wieży Mariackiej rozbrzmiewa nad urokliwymi ulicami Krakowa. (...)

- **Zakopane:**

Na południe od Krakowa znajduje się zimowa stolica Polski – Zakopane. Położony w Tatrach jeden z najpopularniejszych ośrodków wypoczynkowych i turystycznych w Polsce. To idealne miejsce do uprawiania sportów zimowych. Budownictwo w stylu zakopiańskim oraz góralski folklor – jeden z najciekawszych w Polsce – tworzą niepowtarzalną atmosferę tego regionu. Zakopane odwiedzane jest chętnie przez licznych turystów przez cały rok.

- **Przemyśl:**

Zwiedzając Podkarpacie warto zatrzymać się w Przemyślu, mieście położonym amfiteatralnie na zboczach wzgórz, przeciętym wstęgą Sanu. Dziś Przemyśl jest ostatnim miastem w tranzycie z zachodu na wschód. Efektowna fontanna z niedźwiedziem to symbol miasta i charakterystyczne miejsce spotkań przemysłań. Na zalesionym wzgórzu w centrum miasta znajduje się starannie odrestaurowany zamek – centrum kulturalne Przemyśla. Odbywające się na zamku plenery malarskie oraz liczne imprezy artystyczne cieszą się wielkim powodzeniem. Przemyśl to miasto wspaniałych kościołów, które warto zwiedzić. Najstarszy z nich to archikatedra przemyska. Ta trzynawowa bazylika posiada wspaniały barokowy wystrój. Obok wielkiego neogotyckiego ołtarza stoi kultowa figura Matki Boskiej Jackowej. W fortecznej bramie przy ulicy Sanockiej znajduje się Muzeum Twierdzy „Przemyśl”. Można tu poznać jej bogatą historię. Zbudowana przez Austriaków twierdza przemyska była systemem fortyfikacji otaczających miasto potrójnym pierścieniem.

- **Wrocław:**

Zróznicowany krajobrazowo i bogaty w zabytki jest Dolny Śląsk, którego stolicą jest Wrocław. Późnogotycki ratusz to najwspanialsza budowla tego typu w Europie. Do najcenniejszych fragmentów Uniwersytetu Wrocławskiego należy barokowa aula Leopoldina z bogatym wystrojem malarskim i rzeźbiarskim. Żegnając Wrocław – miasto 100 mostów jedziemy zwiedzać Dolny Śląsk.

- **Poznań:**

Poznań – stolica Wielkopolski – to miejsce odbywających się co roku Targów Poznańskich. Barokowy kościół farny – jeden z najbardziej monumentalnych w Polsce posiada niezwykle bogate wyposażenie wewnątrz oraz organy o pięknym dźwięku. Najstarsze zabytki Poznania

znajdują się na Ostrowie Tumskim. Relikty przedromańskiej świątyni i gotycka katedra należą do najwspanialszych. W Poznaniu odbywa się wiele imprez artystycznych, wśród których festiwale muzyczne należą na najbardziej atrakcyjnych.

- **Toruń:**

Położony nad Wisłą Toruń to jedno z najbogatszych w zabytki miast Polski. Stare miasto skupia większość najokazalszych i najcenniejszych zabytków. Toruń to miejsce urodzenia Mikołaja Kopernika, wielkiego polskiego astronoma. W domu jego urodzenia jest muzeum Kopernika.

- **Gdańsk:**

W naszych wędrowkach nie można pominąć Gdańska, kolebki „Solidarności”, która w latach 80. zmieniła historię Polski. Gdańsk to perła polskiego Wybrzeża. To jedno z najpiękniejszych polskich miast chętnie odwiedzanych przez licznych turystów. Pomnik Neptuna, Dwór Artusa, liczne kościoły, ciekawe uliczki czynią z gdańskiej starówki dużą atrakcją turystyczną. Urokliwe uliczki pełne jubilerskich sklepów oferują różnorodne i niedrogie wyroby z bursztynu. Gdański ratusz, zabytkowe domy i kościoły gromadzą w swych wnętrzach imponujące zbiory świadczące o bogatej i ciekawej historii tego miasta. Leżący nad Motłwą Gdańsk posiada liczne spichlerze i budynki dawnego portu. Kościół św. Jana należy do najokazalszych budowli gotyckich w Polsce.

🕒 ĆWICZENIE 22

Uzupełnij brakującymi literami.

S ostra Felic a jest kas erką w banku. Na k cer-
cie wyst pił znany p anista. Łuc a i Marys a poszły do par-
ku na spacer. Kaz o z tat był u fryz era. Zaj ce biegaj
l kliwie. Na lekc i nauczycielka pytała, co robiły dzieci latem.

odpowiednie litery: *ę, q, i, j, on.*

🕒 ĆWICZENIE 23

Wpisz wyrazy do tabelki. Z podkreślonymi wyrazami ułóż zdania.

rzeczowniki	przymiotniki	czasowniki
bohater	hutniczy	hartować

Bohater, druh, hartować, hak, hałasować, hala, huta, hamak, hamować, handlować, hańba, harmonijny, hasło, hejnał, hektar, hełm, herb, herbaciany, hetman, historyczny, hodowla, honorowy, horyzont, hotelowy, huczeć, humor, huragan, hutniczy, hymn, handel, wahać się.

⊙ ĆWICZENIE 24

Przeczytaj podany tekst. Podkreśl czasowniki w czasie przeszłym. Wypisz je. Określ ich osobę, liczbę, rodzaj.

Nikt opisać nie potrafi,
Jaki w szkole powstał zamęt,
Gdy na lekcji geografii
Nagle wylał się atrament.

W Kocku, w Płocku, w Radzyminie
Czarne kleksy się rozprysły
I atrament dalej płynie,
I już wlewa się do Wisły.

Pewien strażak dla ochłody
Miał się kapać w tym momencie,
Zdjął ubranie, wszedł do wody,
Lecz się znalazł w atramencie.
Strażakowi zrzędła mina:
„Cóż to znowu za pomysły?”
I czarniejszy od Murzyna
Wyszedł strażak z nurtów Wisły.

(Jan Brzechwa, Atrament)

◆ LEKCJA 1 ◆

Temat 1

Spotkanie po latach

Ten wakacyjny wyjazd na Ukrainę był dla Darka dużą niespodzianką. Nie wiedział, że we Lwowie ma rodzinę. Daleką – jak mówił tato – ale jednak rodzinę.

To było tuż przed wakacjami: pewnego majowego wieczoru rodzice długo rozmawiali. Darek słyszał pojedyncze słowa: *Lwów, rodzina, trzeba jechać, jest okazja, piękne miasto*. Nie wie, dlaczego teraz, dlaczego nigdy wcześniej rodzice nie rozmawiali na ten temat, a może po prostu on o niczym nie wiedział? Chociaż, jak w piątej klasie wspominał w domu, że jego klasa nawiązała kontakt ze szkołą w Stryju, rodzice coś mówili o dalekiej rodzinie niedaleko Lwowa. Ale dlaczego teraz, po dwu latach, planują wyjazd?

Na początku trochę był niezadowolony, bo wakacje chciałby spędzić z kolegami, a podróże zagraniczne kojarzyły mu się z innymi granicami, ale teraz cieszył się, że jedzie. A Lwów, Ukraina, prawdziwa granica, paszport – to wszystko zaczynało go wciągać. Zwłaszcza, że w tej lwowskiej rodzinie ma być jakaś daleka kuzynka w jego wieku.

Podróż przebiegła sprawnie, nie nudziło mu się, pogoda była wymarzona na wycieczkę i długą podróż, a granica w Korczowej okazała się całkiem sympatyczna.

Proszę o paszporty – poprosił funkcjonariusz Straży Granicznej.

On spytał: *Dokąd państwo jadą?*

Pani z Urzędu celnego zainteresowała się: *- Co państwo wiozą?*

Darek pierwszy raz przejeżdżał taką granicę i trochę się dziwił: dlaczego są dwie kontrole graniczne, po co po ukraińskiej stronie dostaje się jakieś karteczki, dlaczego tak długo trzeba czekać na pieczętki i dlaczego trzeba biegać po okienkach, a nie podchodzi ktoś do samochodu.

Do Lwowa dojechali szybko i bez problemów, wjechali do centrum miasta. Lwów przypominał mu Kraków i spodobał mu się. Wydawało mu się, że już tu był.

Obiad zjedli w polskiej restauracji Lwowska Premiera, potem przespacerowali się po rynku, rodzice wypili pyszną (jak mówili) kawę

w Kopalni Kawy, a wszyscy zjedli dobre ciasta we Lwowskich Placach. I pojechali dalej.

Po południu dojechali do Rudek – bo to właśnie w Rudkach mieszka ich rodzina. Powitali się z rodziną – serdecznie, oczywiście powitali ich kolacją, choć dopiero przecież jedli obiad i duży deser! Ale wszystko to, co przygotowali było takie dobre, że musieli spróbować choć troszeczkę. Aż Darkowi zrobiło się niedobrze – było mu za słodko... Nie chciał robić kłopotu, ale wszyscy zaczęli mu pomagać: zaparzyli mu miętę, kazali się położyć i odpocząć... Odpoczywał i słyszał rozmowy z sąsiedniego pokoju: ... *dzięki wam zobaczymy Ukrainę...., ...po latach...., ...nigdy nic nie wiadomo...* I tak odpoczywając: zasnął...

Ćwiczenie 1

Odpowiedz na pytania:

- Czy był niespodzianką dla Darka wakacyjny wyjazd na Ukrainę?
- Dokąd jedzie rodzina Darka?
- Kiedy jadą?
- Czy Darek był już kiedyś na Ukrainie?
- Jak przebiegła podróż?
- Co robiła rodzina Darka we Lwowie?
- Kiedy rodzina Darka dojechała do Rudek?
- Jak myślisz: jaka to może być „okazja”, że rodzice Darka zdecydowali się na wyjazd na Ukrainę?

Ćwiczenie 2

Wspólnie z kolegą/ koleżanką ułóż dialogi:

Przedstawiasz się rodzinie w Rudkach.

- Poznajesz się z kuzynką.
- Opisz pogodę, która towarzyszyła podróży na Ukrainę.
- Podaj aktualną datę i godzinę: na Ukrainie i w Polsce (w Polsce jest zawsze godzinę wcześniej!).
- Podaj informacje, jak można dojechać do Rudek ze Lwowa: autobusem, pociągiem, samochodem.
- Opowiedz, jakie pynia padały przy przekroczeniu granicy państwowej.
- Z jakimi innymi krajami oprócz Ukrainy graniczy Polska?

Ćwiczenie 3

Korzystając ze zwrotów podanych poniżej odpowiedz na słowa skierowane do Ciebie:

Dokąd jedziesz? _____

Co zgłaszasz (do oclenia)? _____

No i jak Lwów? _____

Byłaś / byłeś kiedyś we Lwowie? _____

Nie jest ci niedobrze? _____

Źle się czujesz? _____

No i jak się czujesz? _____

Nie jest ci za słodko? _____

Bardzo mi się podoba. Nic, mam tylko rzeczy osobiste. Jestem pierwszy raz we Lwowie. Kilka razy. Jadę na Ukrainę. Nie, wszystko w porządku. Przepraszam, jest mi niedobrze, źle się czuję. Chce mi się pić. Jest mi gorąco. Jadę do Lwowa. Jest mi duszno. Dziękuję. Też mi smakuje.

Ćwiczenie 4

Skończ dialogi korzystając ze zwrotów podanych obok

A ty jesteś Darek? _____	Niebo w gębie.
Ale duży z ciebie chłopak / duża z ciebie dziewczyna! _____	Może ze trzy godziny.
Bardzo dobre ciastko! _____	Oj, chętnie, ale nie chcę robić kłopotu.
Jak granica? _____	Wyśmienity. Bardzo mi smakował.
Jak podróż? _____	Dobrze nam się jechało.

Długo czekaliście na granicy? _____	To prawda, za ten rok bardzo urosłem/uroślam.
Smakował Ci obiad? _____	Dobrze, bez problemów.
Zaparzyć ci mięty? _____	Tak, to ja Darek.

Ćwiczenie 5

Zamień fragment czytanki na formę 1.os.lp.

WZÓR: *Lwów przypominał mi Kraków i spodobał mi się. Wydawało mi się...*

Lwów przypominał mu Kraków i spodobał mu się. Wydawało mu się, że już tu był.

Obiad zjedli w polskiej restauracji Lwowska Premiera, potem przespacerowali się po rynku, rodzice wypili pyszną (jak mówili) kawę w Kopalni Kawy, a wszyscy zjedli dobre ciasta we Lwowskich Placach. I pojechali dalej.

Po południu dojechali do Rudek – bo to właśnie w Rudkach mieszka ich rodzina. Powitali się z rodziną – serdecznie, oczywiście powitali ich kolacją, choć dopiero przecież jedli obiad i duży deser!

Ćwiczenie 6

Posłuchaj dialogu. Ustal repliki kelnera i gości restauracji.

W restauracji:

- Dzień dobry, co dla państwa?
- Prosimy barszcz ukraiński, a na drugie danie ziemniaki z rybą i zestaw surówek, do picia sok pomarańczowy.
- Czy coś na deser?
- Może... sernik.
- Czy coś jeszcze?
- To wszystko, dziękuję.

Ćwiczenie 7

Wspólnie z kolegą/ koleżanką na podstawie ćw.6 i niżej zaproponowanego jadospisu ułóż dialogi:

Pierwsze danie	Drugie danie	Do picia	Deser
Zupa: pomidoro- rowa, ogórko- wa, jarzynowa, grzybowa, ... Rosół, barszcz, żurek, ...	Ziemniaki, fryt- ki, ryż, kasza... Kotlet mielony, kotlet schabowy, gulasz, kurczak pieczony, filet z kurczaka, ...	Kompot: tru- skawkowy, jabł- kowy, gruszko- wy, z suszonych owoców, ... Sok: pomarań- czowy, jabłkowy, gruszkowy, z czarnej porzecz- ki, ... Herbata: czarna, zielona, ... Kawa: czarna, ze śmietanką, z mlekiem, latte, cappuccino, ...	Ciasto: orzecho- we, czekolado- we, ... Tort: orzechowy, kawowy, czeko- ladowy, ... Sernik, piernik, ... Budyń, kisiel, galaretka, ... Lody: śmietan- kowe, czekolado- we, kawowe, pi- stacjowe, ...

Ćwiczenie 8

Zamów obiad w restauracji Lwowska Premiera, tak, jak zrobili to rodzice Darka. Jak myślisz, co zamówili?

<p><i>Zupy</i></p> <p>300, Rosół z kury14,00,00</p> <p>300, Zupa grzybowa14,00,00</p> <p>300, Barszcz ukraiński15,00,00</p> <p>300, Solanka18,00,00</p> <p>300, Czanachy20,00,00</p> <p>300, Flaczki po lwowsku18,00,00</p> <p>300, Chłodnik18,00,00</p> <p>300, Francuska zupa serowa20,00,00</p>	<p><i>Surówki</i></p> <p>Z kapusty</p> <p>Wiosenna</p> <p>Z buraczków</p>	<p><i>Wieprzowina</i></p> <p>• Schabowy</p> <p>• Wieprzowina „Delikatna” <small>(sos, pieczarki, wino)</small></p> <p>• Wieprzowina po europejsku (w panierce).....</p> <p>• Wieprzowina po francusku..... <small>(pieczarki, pomidor, ser żółty, majonez)</small></p>
--	---	--

<p style="text-align: center;">Dodatki</p> <p>Gotowane ziemniaki</p> <p>Pюре</p> <p>Ziemniaki po wiejsku</p> <p>Frytki</p> <p>Risotto</p> <p>Warzywa gotowane a parze</p>	<p style="text-align: center;">Dania główne</p> <p style="text-align: center;">Ryba</p> <p>Filet z tososia</p> <p>Ryba zasmażana warzywami</p> <p>Smażony okoń</p> <p>Filet z sandacza</p> <p>Pstrąg w sosie cytrynowym (w-g wagi)</p> <p style="text-align: center;">Drób</p> <p>Szasztyk z kurczaka</p> <p>Schabowy w panierce</p> <p>Kurczak po francusku (pieczarki, pomidor, papryka, ser żółty)</p> <p>Devolay</p>	<p style="text-align: center;">Gorące napoje</p> <p style="text-align: center;">Herbata</p> <p>Herbata parzona</p> <p>Herbata z cytryną</p> <p style="text-align: center;">Kawa</p> <p>«Espresso»</p> <p>«Americano»</p> <p>Kawa z miodem i przyprawami</p> <p>Kawa parzona</p> <p>Latté</p>
<p style="text-align: center;">Soki</p> <p>200ml Wybrane smaki</p> <p>1l Wybrane smaki</p> <p>Wielooowocowy</p> <p>Pomarańczowy</p> <p>Grejfrutowy</p> <p>Ananasowy</p> <p>Jabtkowy</p> <p>Winogronowy</p> <p>Wiśniowy</p> <p>Pomidorowy</p> <p style="text-align: center;">Soki wyciskane</p> <p>200ml Pomarańczowy</p> <p>200ml Marchwiowo - Jabtkowy</p>	<p style="text-align: center;">Napoje</p> <p>0,5l Sprite</p> <p>0,5l Fanta</p> <p>0,5l Coca-Cola</p> <p>0,5l Woda «BonAqua» gazowana</p> <p>0,5l Woda «BonAqua» niegazowana</p> <p>0,5l Woda «Borjomi»</p> <p>0,5l Woda «Polana Kwasowa»</p> <p>0,5l Woda «Morszyńska»</p> <p>0,5l Kwas Taras</p> <p>0,3l Kwas Taras</p>	<p style="text-align: center;">Desery</p> <p>„Owocowy Raj”¹⁾ (Siatka owocowa)</p> <p>Lody śmietankowe</p> <p>50gr. Lody z owocami</p> <p>Lody z czekoladą</p> <p>Lody z konfiturą</p> <p>Naleśniki z serem i rodzynkami</p> <p>Deser «Premiera» (ananas, brzoskwinia, lody, bita śmietana, koniak)</p>

Ćwiczenie 9

Opowiedz, co lubisz jeść na śniadanie, obiad, kolację?

Ćwiczenie 10

Otwierając nawiasy użyj odpowiedniej końcówki **Dopelnia-
cza**.

WZÓR: *Kelner podaje państwu Kowalskim jadłospis.*

1. Ojciec podaje (celnik) torbę.
2. Syn przekazał (ojciec) sól i pieprz.
3. Matka powiedziała (córka), żeby przyniosła kawę.
4. (Uczniowie) na deser był podawany pyszny tort.
5. Darek daje (pan) plan Lwowa.
6. Dziękujemy za udaną podróż (Pan Bóg).
7. (Znany poeta) była wydana nagroda.
8. (Siąsiad) chłopcy zrobili niespodziankę.

Ćwiczenie 11

Wysłuchaj tekstu

Temat 2

Rudki

Miasteczko Rudki znajduje się w rejonie samborskim w obwodzie lwowskim. Rudki leżą nad potokiem Wiszenka. W 1876 w kościele Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Rudkach pochowany wybitny polski komediopisarz Aleksander Fredro.

Miasto zostało założone pod koniec XIV wieku. W tym też okresie powstała parafia łacińska pod wezwaniem (pw.) świętego (św.) Wojciecha. W roku 1550 pod wpływem ruchów reformatorskich kościół został zamieniony na zbór kalwiński. W roku 1655 Andrzej Stano herbu Gozdawa, syn Jerzego (współdziedzica Rudek) i Zofii Fredro, współwłaściciel Rudek, podkomorzy sanocki, rozpoczął budowę nowego kościoła, ale prace przerwał najazd szwedzki.

W roku 1728 powstał nowy murowany kościół fundacji Urbańskich. Do roku 1742 właścicielem miasta był Ignacy Urbański z Urbanic, który odsprzedał miasto Fredrom herbu Bończa. Dziedzicem Rudek był Jacek Fredro herbu Bończa, ojciec Aleksandra Fredry. Tu po wyprawie napoleońskiej powrócił komediopisarz Aleksander Fredro, który napisał: *Napoleon na Elbę, a ja prosto do Rudek*.

Od roku 1872 przez miasto prowadzi ważna linia kolejowa łącząca Lwów z Budapesztem tzw. Pierwsza Węgiersko-Galicyska Kolej Żelazna. W roku 1880 było w miasteczku 2582 mieszkańców.

W roku 1891 w Rudkach urodziła się polska uczona i profesor Uniwersytetu Poznańskiego Mieczysława Ruxerówna.

Do roku 1918 Rudki były miastem powiatowym oraz siedzibą starostwa w austriackiej prowincji Galicja, a w czasie dwudziestolecia międzywojennego siedzibą władz powiatowych i sądu powiatowego (sąd okręgowy miał siedzibę w Samborze). Do roku 1939 Rudki pozostawały w posiadaniu rodu Fredrów. W roku 1993 w kościele parafialnym w Rudkach złożono ponownie prochy rodziny Fredrów.

W roku 1938 miasto liczyło ok. 3500 mieszkańców. Istniała parafia katolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (NMP), cerkiew pw. Narodzenia NMP oraz synagoga.

Po 17 września 1939 r. miasto zostało włączone do ZSRR. W obliczu ataku Niemiec na ZSRR. Prawdopodobnie 26 czerwca 1941 roku NKWD zamordowało w więzieniu w Rudkach przetrzymywane tam osoby, a ich zwłoki przewieziono do pobliskiego lasku. Źródła niemieckie oszacowały liczbę ofiar NKWD w Rudkach i pobliskim Komarnie na około dwieście. Większość tych ofiar stanowiły osoby narodowości ukraińskiej, ale także Polacy. Pod okupacją niemiecką w latach 1941–1944 Rudki zostały pozbawione praw miejskich, stając się siedzibą gminy wiejskiej.

Obecnie miasteczko jest zamieszkiwane przez Ukraińców i Polaków. Liczba mieszkańców wynosi prawie 5500 osób. Przez Rudki wciąż

przebiega linia kolejowa Lwów - Sambór i droga państwowa Lwów – Czop.

Ćwiczenie 12

Wypisz z tekstu 8 nowo poznanych przez Ciebie słów, wyrażeń lub zwrotów i przetłumacz je na język ukraiński:

- wybitny polski komediopisarz: _____
- współwłaściciel: _____
- wyprawa napoleońska: _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Ćwiczenie 13

Wybierz 3, według Ciebie najciekawsze, informacje i podaj je w formie 3 zdań.

WZÓR: ... *nowy murowany kościół fundacji Urbańskich...*

1. Państwo Urbańscy dali pieniądze na nowy murowany kościół.
2. Nowy murowany kościół zbudowany za pieniądze Urbańskich.
3. Urbańscy ufundowali nowy murowany kościół.

Ćwiczenie 14

Znajdź i przedstaw klasie kilka informacji o Aleksandrze Fre-drze.

Ćwiczenie 15

Za pomocą Internetu znajdź kilka informacji o polskiej uczo-nej i profesorowi Uniwersytetu Poznańskiego Mieczysławie

Ruxerównie. Podziel się tymi informacjami z kolegami i koleżankami z klasy.

Ćwiczenie 16

Na podstawie przesłuchanego tekstu „Rudki” opowiedz o miejscowości, w której mieszkasz. Dla ułatwienia zadania skorzystaj z niżej podanego planu. Może masz jakieś własne pomysły?

1. Czy wiesz o pierwszej wzmiance o swej miejscowości.
2. Miejscowość, gdzie mieszkasz, jest wielkim, miastem, niewielkim miasteczkiem czy wsią?
3. Nad jakim potokem lub większą rzeczką jest położona Twoja miejscowość?
4. Czy w Twojej miejscowości są kościoły i cerkwie?
5. Z jakiej epoki pochodzą? Ewentualnie, czy wiesz coś o ich fundatorach?
6. Z czego jeszcze słynie Twoja miejscowość?
7. Czy z Twojej miejscowości pochodzą wybitne osoby?
8. Jak można dojechać do Twojej miejscowości?

Ćwiczenie 17

Darek pisze pozdrowienia z Rudek:

- do babci: wysyła tradycyjną kartkę.
- do kolegi (Kuby): pisze SMS.
- do swojej wychowawczynie (z klasy VI): pisze e-mail.

Jakich słów użyje w każdym konkretnym wypadku. Wykorzystaj podane niżej słownictwo, wyrażenia, zwroty:

Rudki,
12 lipca 2014 r.

Cześć! Kochana Babciu! Pozdrowienia z Rudek. Serdeczne pozdrowienia z Rudek. Pozdrowionka z Rudek (to na Ukrainie). Pozdrawiam Cię gorąco z Rudek. Jestem tu na wycieczce z rodzicami, z wizytą u naszej rodziny. Jest tu wiele interesujących zabytków

związanych z historią Polski. Wiesz, że tu pochowany jest Fredro? Bardzo mi się tu podoba. Fajnie tu jest. Pogodę mamy fantastyczną. Ciocia gotuje wyśmienicie. Chodzimy i jeździmy na wycieczki. Pozdrowienia dla Wojtka. Całusy dla Stasia od całej rodziny. Dołączam pozdrowienia od rodziców.

Ćwiczenie 18

Podaj kilka informacji o jakiejś ciekawej (nie dużej) miejscowości blisko Twego miejsca zamieszkania.

Czy jest w niej coś, co mogłoby szczególnie zainteresować Polaków?

Czy informacje o niej (po polsku) można znaleźć w Internecie?

Ćwiczenie 19

Na wzór listu uczniów ze szkoły w Rudkach, napiszcie oficjalny list do Konsula Generalnego RP w Waszym okręgu konsularnym z podziękowaniem za zakup nagród w konkursie „Wiedzy o Polsce” organizowanym w Waszej szkole:

Rudki, 15 V 2014 r.

**Sz.P. Konsul Generalny Jarosław Drozd
Konsulat RP we Lwowie**

Szanowny Panie Konsulu!

Serdecznie dziękujemy za zakup nagród w konkursie „Wiedzy o Polsce”, który odbył się w naszej szkole w Rudkach 20 kwietnia tego roku. W konkursie brało udział 27 uczniów uczących się języka polskiego w naszej szkole. Nagrody ufundowane przez Konsulat podniosły prestiż tego konkursu. Dziękujemy za zainteresowanie się naszym konkursem i pomoc przy jego organizacji.

Dołączamy ciepłe pozdrowienia i ponawiamy nasze zaproszenie do Rudek.

Uczniowie klasy 7 b (uczący się języka polskiego)

Ćwiczenie 20

Zmień zdania według wzoru.

WZÓR: *Napijesz się herbaty. Nie, niechce mi się.*

1. Pojedziesz z nami do Rudek.

2. Czy macie ochotę na zwiedzanie miasta?

3. Powinnaś napisać kartkę do babci.

4. Czy rodzicie rozmawiali na temat wyjazdu za granicę?

5. Rudki leżą nad potokiem Wiszenka czy nad rzeką Peltwią?

6. Czy podróż przebiegła sprawnie?

7. Macie jakieś plany na wyjazd?

8. Co pan ma do oclenia?

Ćwiczenie 21

Z tekstu **Spotkanie po latach** wypisz po pięć rzeczowników i czasowników napisanych przez litery *ą / ę / om / em / on / en*. Przetłumacz na język ukraiński i porywnaj pisownię.

WZÓR:

<i>rzeczownik</i>		<i>czasownik</i>	
<i>na Ukrainę</i>	<i>в Україну</i>	<i>wciągać</i>	<i>втягувати</i>

Ćwiczenie 22

Za pomocą słownika przetłumacz na język polski znaczenia podanych poniżej słów. Zwróć uwagę na pisownię polską tych wyrazów.

Суд –

Гаряче –

Долучити –

Конкретний –

Компот –

Контакт –

Порядок –

М'ята –

Ćwiczenie 23

Wypisz z wiersza podanego w ćwiczeniu 22 słowa z literami **ą / ę**:

W zakończeniach czasowników 3.os.l.mn.	W końcówkach rzeczowników i przymiotników N. lp. r.ż.

Ćwiczenie 24

Posłuchaj wiersza. Zapisz niezrozumiałe słowa, znajdź ich znaczenie w słowniku.

Temat 3

Jan Kochanowski

Na dom w Czarnolesie

Panie, to moja praca, a zdarzenie Twoje;
Racze błogosławieństwo dać do końca swoje!
Inni niechaj pałace marmurowe mają
I szczerym złotogłowem ściany objijają,
Ja, Panie, niechaj mieszkam w tym gnieździe ojczystym,
A Ty mnie zdrowiem opatrz* i sumieniem czystym,
Pożywieniem uczciwym, ludzką zyczliwością,
Obyczaj[a]mi znośnymi, nieprzykrą starością.

Ćwiczenie 25

Odpowiedz na kilka pytań:

- Do kogo mówi poeta?
- Jak nazywa się taka forma wypowiedzi?
- O co poeta prosi?
- Jak rozumiesz: „mieszkać w gnieździe ojczystym”, to znaczy gdzie? (W domu rodzinnym, blisko domu rodzinnego (jak blisko)? W kra-

* opatrz: daj mi

ju, w którym się urodziłeś? W kraju, gdzie mieszkają nasi rodacy? A może rozumiesz to jeszcze inaczej?)

- Czym dla Ciebie jest: zdrowie, czyste sumienie (*wobec kogo?*), „uczciwe” pożywienie, ludzka życzliwość, „znośne obyczaje” wokół Ciebie?
- Czy to jest dla młodej dziewczyny / młodego chłopaka ważne w XXI wieku?
- Co jeszcze jest ważne?
- Czy zgadzasz się z poetą, że do takich nieważnych rzeczy należy bogactwo („*marmurowe pałace*”, „*złotogłowy*”)?

Ćwiczenie 26

Podyskutujcie z kolegami z klasy

- Poeta użył sformułowania „nieprzykra starość”. Jak myślisz, jak powinna wyglądać starość człowieka? Kiedy się ona zaczyna? Jak powinno wyglądać życie babci, dziadka? Do kiedy człowiek powinien pracować? Czy my – młodszy i bardzo młodzi – możemy pomóc w życiu starszych ludzi? Co możemy zrobić, co powinniśmy zrobić, o czym pamiętać? Kiedy na Ukrainie jest Dzień Babci, Dzień Dziadka? Czy są jakieś „obyczaje” związane z tymi dniami? Dowiedz się, jak to jest w Polsce.
- Jak rozumiesz ten fragment wiersza?

*Panie, to moja praca, a zdarzenie Twoje;
Racze błogosławieństwo dać do końca swoje!*

- Ten fragment wiersza mówi, że człowiek pracuje, ale to Bóg daje „sukces” tej pracy (*błogosławi jej*). Czy zgadzasz się z Kochanowskim? Czy każdej pracy i działaniu człowieka błogosławi Bóg?

Ćwiczenie 27

Przypomnij sobie, jak zwracamy się do innych. Uzupełnij tabelkę korzystając ze słów w ramce. Uwaga! Do uzupełnienia są zwroty, których nie użyjemy!!!

WZÓR:

<i>Pan Bóg</i>	<i>Panie, Panie Boże, Boże...</i>
----------------	-----------------------------------

mama	
tato	
siostra, brat	
nauczycielka, nauczyciel	
pani w urzędzie, sklepie, ...	
pan w urzędzie, sklepie, ...	
kierowca, policjant, celnik, funkcjonariusz straży granicznej, ...	
ksiądz	
zakonnik	
siostra zakonna	
dyrektorka szkoły	
dyrektor szkoły	
konsul (też: wicekonsul)	
pani profesor z uniwersytetu	
profesor z uniwersytetu	

Anka, Anno, Bracie, Brat, Księżu Andrzeju, Mamo, Ojcze, Ojcze Andrzeju, Pani Anno, Pani dyrektor, Pani profesor, Panie dyrektorze, Panie konsulu, Panie Piotrze, Panie profesorze, Piotrek, Piotrze, Proszę księdza, Proszę ojca, Proszę pana, Proszę pani, Proszę siostry, Siostra, Siostro, Siostro Anno, Tato

ZAPAMIĘTAJ: *prosić kogo o co, np. mama prosi syna o kupienie chleba, syn prosi tatę o pieniądze na kino.*

Ćwiczenie 28

Napisz poprawnie, według wzoru:

WZÓR: Poeta, Bóg, błogosławieństwo:

Poeta prosi Boga o błogosławieństwo.

Uczeń, nauczycielka, zaznaczenie obecności:

Uczeń, nauczyciel, usprawiedliwienie spóźnienia:

Uczeń, nauczycielka, pozwolenie wyjścia z klasy:

Klient, kelner, karta dań:

Turysta, lwowianin, wytłumaczenie drogi do Rudek:

Turysta, ksiądz, informacja, kiedy będzie msza w kościele w Rudkach:

Ćwiczenie 29

**Jak wypowie prośby z ćwiczenia 25. uczeń, klient, turysta?
Czy jest tylko jedna możliwość? Która jest najlepsza?**

Proszę pani, Proszę pana, Proszę księdza,	przepraszam... proszę... czy może pan... czy może ksiądz... czy może pani... czy mogę... czy mogę prosić o... czy mógłbym prosić o... czy mógłbym prosić o... czy mógłby pan... czy mogłaby pani... czy mógłby ksiądz...	...zaznaczyć moją obecność? ...zaznaczyć moją obecność. ...zaznaczenie mojej obecności? ...usprawiedliwienie mojej nieobecności w czwartek? ...wyjść? ... kartę dań? ... jak dojechać do Rudek? ... o której będzie msza?
---	---	--

◆ LEKCJA 2 ◆

Temat 1

Gość w dom, Bóg w dom

Jacy szczęśliwi są chłopcy, kiedy obudzą się wyspani! Jakie piękne są dźwięki, które słycać i zapachy, które czuć z kuchni.

Smak poranka nowego dnia. No, może poranek to nie jest najlepsze słowo, bo Darek zmęczony podróżą spał długo. Gdy spojrzął na zegarek – była już 10.00. *U nas dopiero dziewiąta* – pomyślał – *biedni są ci, którzy muszą wstawać* – i odwrócił się na drugi bok (ulubiony lewy). Coś mu jednak już nie pozwoliło spać – ktoś! Słyszał wyraźny dziewczęcy głos wśród głosów rodziców i wujków. To ona? Nie zdążył pomyśleć, gdy w drzwiach zjawiała się kuzynka.

– *Cześć, Olga jestem, obudziłeś się wreszcie? Śniadanie na stole.*

– *A co będzie na śniadanie?* – odpowiedział bez sensu i niegrzecznie, bo się nie przedstawił, chociaż, na pewno знаła jego imię.

Ola: – *Pierogi z kurczakiem. Ha, ha – żartowałam. Przecież wiem, że wy tam w Polsce tylko kanapki na śniadanie jecie. To zrobiłam.*

Darek: – *Ty zrobiłaś?*

Ola: – *A co? U was dziewczyny nie robią kanapek?*

Darek: – *Nie wiem, nie mam siostry. A z czym zrobiłaś?*

Ola: – *Wstawaj, chodź, zobacz.*

W kuchni rodzice, którzy już zjedli śniadanie, popijali sobie kawę. Wujostwa nie było. Tam rządziła Ola.

Ola: – *Może jeszcze kawy?*

Rodzice: – *Nie, dziękujemy.*

Ola: – *Smakuje ci? Może pomidora? Dokroić ci ogórków?*

Darek jadł. Żeby coś zagadać, zapytał:

– *Pomidory własne?*

Ola: – *A czyje? Z ogródka! Tata zbudował szklarnię.*

Darek: – *A czyi są dziadkowie na tej fotografii?*

Ola: – *Jak to czyi? Też moi. Ale pradiadkowie. To wszystkie moje ciocie-babcie, ta po lewej to moja babcia Anna. Ona jedna została tu w Rudkach.*

– *Szczęśliwi, którzy mogą spokojnie żyć w miejscu, gdzie się urodzili* – wtrącił mądrze jak zawsze tata Darka i wypił kolejny łyk kawy.

Ćwiczenie 1

Na podstawie pszczytanego tekstu powiedz, co jest prawdą, a co nie.

WZÓR: *Darek zmęczony podróżą spał długo.*

Tak, to prawda.

Wyspani chłopcy są nieszczęśliwi.

Nie, wręcz odwrotnie. Wtedy są szczęśliwi.

Darek się obudził po jedenastej.

Chłopak lubi spać na lewym boku.

Darek wyraźnie słyszał dziewczęcy głos dolatający z sąsiedniego pomieszczenia.

Olga zaproponowała na śniadanie rybę, pierogi, barszcz.

Darek nie lubi jeść kanapek na śniadanie.

W kuchni rodzice popijali sobie kawę.

Pomidory, które proponowała Darkowi Ola były z własnej szklarni.

Jak zawsze, słowa ojca Darka były mądrze.

Ćwiczenie 2

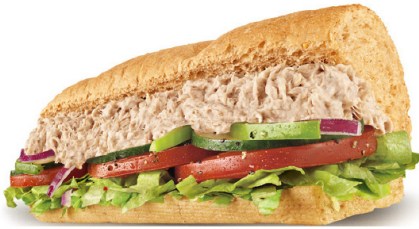

Jakie śniadanie przygotowałabyś / przygotowałbyś Darkowi?

Ćwiczenie 3

Skomponuj swoją ulubioną kanapkę.

Ćwiczenie 4

**Którego sandwicza wybierasz? A może jeszcze coś byś do-
dała / dodał?**

	
<p>Tuńczyk Sandwicz z tuńczykiem jest po prostu przepyszny. Ten specjal z rozdrobnionym tuńczykiem z dodatkiem majonezu oraz wybraną przez Ciebie kompozycją świeżych warzyw celnie trafia w zachcianki podniebienia.</p>	<p>Włoski B.M.T. ® Sandwicz ITALIAN B.M.T. ® pokona każdy głód. Wnętrze świeżego pieczywa wypełniają sycące składniki: plastry salami, pepperoni, szynki oraz wybrane przez Ciebie warzywa i przyprawy.</p>
	
<p>Subway Club ® Wyborna kompozycja plasterków delikatnego fileta z piersi kurczaka, pieczonej wołowiny i aromatycznej szynki oraz wybranych przez Ciebie warzyw i beztłuszczowych przypraw, podawana w świeżym pieczywie.</p>	<p>Subway Melt ™ Świeże pieczywo wypełnione plasterkami delikatnego indyka, szynki, chrupiącego bekonu, roztopionego sera i wybranych przez Ciebie warzyw i przypraw. Kieruj się smakiem do najbliższej restauracji SUBWAY®</p>

Ćwiczenie 5

Z rozsypanych zdań ułóż krótkie dialogi. Jakie jeszcze inne dialogi mogą zaistnieć przy stole?

Może jeszcze kawałek ciasta?	Dobra, chodźmy!
Co robimy na śniadanie?	Dziękuję.
Idziemy na pizzę?	Tak, chętnie.
Mogę jeszcze kawałek?	Może coś na mleku?
Proszę się częstować.	Nie, dziękuję.
Podaj mi widelec.	Nie, dziś nie mogę, może innym razem?
Mogę prosić sól?	No pewnie, częstuj się.
Masz ochotę na mleko?	Oj, dzięki, już nie mogę.
	Proszę.

Ćwiczenie 6

Co lubisz jeść na śniadanie, obiad, kolację?

Ćwiczenie 7

Na podstawie folderu z polskiego sklepu spożywczego przygotuj słowniczek 20 produktów, których nazwa polska jest zupełnie inna od ukraińskiej.

Ćwiczenie 8

Wysłuchaj tekstu.

Temat 2

Bieszczadzkie pierogi

Produkt wpisany na listę produktów tradycyjnych w dniu 05.09.2013; kategoria „Gotowe dania i potrawy”; województwo podkarpackie.

Pieróg o kształcie półkolistym z charakterystyczną falbanką w miejscu zlepiania. Wielkość: 5,5-6,5 cm. Smak i zapach: charakterystyczny dla gotowanego ciasta pierogowego i w zależności od nadzienia. Pierogi z serem na słodko pachnące serem białym z wyraźnym aromatem wanilii. Pierogi z jabłkami i cynamonem pachną jabłkami z wyraźną nutą wanilii i cynamonu. Pierogi z ziemniakami i serem mają wyrazisty zapach ziemniaków i twarogu.

Tradycja, pochodzenie oraz historia produktu:

Nazwa Bieszczady pochodzi od ukraińskiego słowa „Beskid”, które oznacza górskie pogranicze, czyli teren oddzielający Polskę i Ruś od państwa węgierskiego leżącego na południu Karpat. Bieszczady należą do Beskidów Wschodnich, które są częścią Zewnętrznych Karpat Wschodnich.

Przebiegający przez Krosno szlak handlowy oraz przenikanie się w tym regionie różnych nacji, spowodowało powstanie jedynej i niepowtarzalnej kuchni regionu, przynależącej do kuchni karpackiej. Kuchnia ta jest prosta, ale też bardzo smaczna, oparta na ziemniakach, kapuście, kaszach, produktach mącznych i przetworach mlecznych. Teren ten jest również uznawany za zagłębie jabłkowe. Jedną z tradycyjnych potraw regionu są bieszczadzkie pierogi. Sposób przygotowania bieszczadzkich pierogów pozostał niezmienny na przestrzeni lat.

Ćwiczenie 9

Odpowiedz na pytania.

- Gdzie na mapie Polski jest województwo podkarpackie, Krosno, Beskidy, Bieszczady?
- Jak te miejsca nazywają się po ukraińsku?
- Co Ci przypominają pierogi bieszczadzkie?
- Jak można nazwać po ukraińsku pierogi bieszczadzkie?
- Od czego się wywodzi nazwa Bieszczady?
- Czy Bieszczady stanowią część Zewnętrznych Karpat Wschodnich?
- Co spowodowało powstanie jedynej i niepowtarzalnej kuchni regionu?
- Za zagłębienie jakich owoców uważa się rejon Bieszczad?

Ćwiczenie 10

Przeczytaj tekst. Wypisz z tekstu nowo poznane przez Ciebie słowa, wyrażenia lub zwroty. Przetłumacz je na język ukraiński:

Kuchnia ukraińska

Kuchnia ukraińska ma bardzo bogatą historię i oferuje różnorodne dania. Potrawy ukraińskie zachwycają ciekawymi smakami i aromatami.

Kuchnia Ukrainy znana jest przede wszystkim z wielkiej doskonałości i zróżnicowania potraw. Tak jest ze względu na mnogość wpływów, jakie wywarły na nią kuchnie sąsiednie: polska, litewska, niemiecka, turecka i inne. Podstawę dań ukraińskich stanowią: mięso, grzyby, ryba, warzywa. Niektóre dania ukraińskie są niezwykle proste w przygotowaniu.

Specyfika kuchni ukraińskiej została niejako naznaczona srogim klimatem Ukrainy i ciężkim trybem życia mieszkańców. Dania ukraińskie obfitują w składniki odżywcze, pochodzące głównie z różnego rodzaju mięs (wieprzowiny, wołowiny, drobiu), potraw z ziemniaków i mąki.

Chleb jest podstawowym elementem posiłków. Istnieje wiele metod pieczenia chleba, a jego gatunki są często wykorzystywane w lic-

nych ukraińskich obrzędach i zwyczajach. Paska to tradycyjny wielkonočný chleb pieczony na Ukrainie. Korowaj zaś – pleciony chleb używany podczas uroczystości ślubnej.

Warto spróbować tradycyjnych ukraińskich specjalów, gdyż są one proste do przyrządzenia i tanie. Ponadto nie odbiegają znacząco od smaków tradycyjnej kuchni polskiej, a zatem mogą być podawane bez obaw tym, którzy nie lubią eksperymentów kulinarnych.

Ćwiczenie 11

- 1. Podaj 5 do 8 tradycyjnych potraw ukraińskich.**
- 2. Czy znasz dania charakterystyczne dla regionu, gdzie mieszkasz?**
- 3. Podaj ich nazwy.**
- 4. Opisz jedno z nich, jak to zrobiono w tekście o pierogach.**
- 5. Podaj przepis na taką potrawę. Wykorzystaj słownictwo z tekstu o pierogach.**
- 6. Które z potraw ukraińskich - według Ciebie - powinny być wpisane na listę potraw regionalnych?**

7. Czy zarejestrowane jako regionalne pierogi bieszczadzkie nie występują na Ukrainie?

8. Co jeszcze łączy Ukrainę Zachodnią i Małopolskę Wschodnią?

Ćwiczenie 12

Przygotuj krótką prezentację na temat tego, co łączy Ukrainę Zachodnią i Małopolskę Wschodnią?

Ćwiczenie 13

Opisz krótko swój region na Ukrainie - tak, jak to zrobiono w tekście o pierogach.

Ćwiczenie 14

Z tekstów zamieszczonych w ćwiczeniach 8 i 10 wypisz czasowniki oznaczające czynności w kuchni.

Różne formy czasowników sprowadź do bezokolicznika, np. gotowane - gotować.

Dopisz do nich przygotowywane potrawy i uzupełnij tabelkę według wzoru:

Co robić?	Czym? W czym? Jak? Jak długo? Itp.	Co?
gotować	w garnku, długo, 15 minut, pod przykryciem, na małym / dużym ogniu, ciągle mieszając, ...	zupę, obiad, pierogi, ...

przygotowywać	w głębokim naczyniu, ...	śniadanie, kolację, sałatkę, kanapki, ...
polewać	roztopionym masłem, sosem, po wierzchu, ...	sałatkę, ...

ZAPAMIĘTAJ!

Nie: gotować kolację

Ćwiczenie 15

Posłuchaj wiersza.

Temat 3

Jan Kochanowski

Na lipę

Gościu, siądź pod mym liściem, a odpocznij sobie!
 Nie dojdzie cię tu słońce, przyrzekam ja tobie,
 Choć się najwyżej wzbije, a proste promienie
 Ściągną pod swoje drzewa rozstrzelane cienie.
 Tu zawsze* chłodne wiatry z pola zawiewają,
 Tu słowiki, tu szpaki wdzięcznie narzekają.
 Z mego wonnego kwiatu pracowite pszczoły
 Biorą miód, który potem szlachci** pańskie stoły.
 A ja swym cichym szeptem sprawić umiem snadnie,
 Że człowiekowi łącno*** słodki sen przypadnie.
 Jabłek wprowadzie nie rodzę, lecz mię pan tak kładzie
 Jako szczep najplodniejszy w hesperyjskim sadzie.

* zawsze: zawsze

** szlachci: uszlachetnia, ozdabia

*** łącno: łatwo

Ćwiczenie 16

Odpowiedz na pytania:

- Jakich argumentów używa poeta, żeby przekonać czytelnika do odpoczynku pod lipą?
- Czy Ciebie przekonał?
- Czy wiesz, że ten, kto mówi w wierszu nazywa się po polsku podmiotem lirycznym?
- Jak nazywa się po ukraińsku?
- Kto mówi w tym wierszu?
- Jak podoba Ci się taki pomysł autora?
- Czy masz jakieś swoje ulubione miejsce, gdzie lubisz wypocząć?
- Opisz je krótko: co się tam znajduje, jakie ma zalety, co tam można robić?

Ćwiczenie 17

Wypisz z wiersza epitety, te w liczbie pojedynczej zamień na liczbę mnogą:

epitet w liczbie pojedynczej	epitet w liczbie mnogiej (w mianowniku)
mym (moim) liściem	me (moje) liście
	proste promienie

Ćwiczenie 18

Przygotuj krótką informację o Janie Kochanowskim:

- Pokaż na mapie Polski i Europy miejsca związane z życiem J. Kochanowskiego.
- Zwróć uwagę na nazwy własne – jak one brzmią po ukraińsku?
- Zrób mały słowniczek geograficzny: ważniejsze miasta polskie i europejskie zapisz po polsku obok nazw po ukraińsku.
- Czy znasz Ukraińców, którzy w renesansie (kiedy to było?) prowadzili podobne życie?
- Na czym polega życie renesansowe?
- Dokąd podróżowali, gdzie studiowali, jakie stanowiska zajmowali w Europie?

Ćwiczenie 19

Przygotujcie w klasie „festiwal fraszek Kochanowskiego”.

- Podzielcie się na grupy.
- Niech każdy w grupie przygotuje różną jedną – dwie fraszki i zacytuje.
- Czy są one zrozumiałe?
- Czy zauważyliście różnice między językiem polskim XVI w. a tym, którego się uczycie?

Ćwiczenie 20

Przypomnij zasady pisowni rz po literach *p, k, t, ch*.

Dla czego piszemy pszczoły ale przypadnie...

Znajdź w tekście wiersza jeszcze inne wyrazy ilustrujące te zasady. Wypisz je i przetłumacz na język ukraiński.

Ćwiczenie 21

Jesteś właścicielem gospodarstwa agroturystycznego. Wymyśl:

- Gdzie się ono na Ukrainie znajduje – może w Twojej miejscowości lub miejscowości Twoich dziadków?
- Zachęć turystów z Polski do spędzenia w nim kilku dni.
- Ofertę ulóż w trybie rozkazującym i czasie przyszłym (jak wiersz *Na lipę*).
- Zaczynij: *Turysto, Gościu, Przyjedź do nas i odpocznij sobie! ...*
- Nie zapomnij zareklamować miejscowej kuchni!

SPIS TREŚCI

Szanowni Nauczyciele!	3
Materiały do powtarzania.....	5
LEKCJA 1	37
Temat 1. Spotkanie po latach	37
Temat 2. Rudki.....	43
Temat 3. Na dom w Czarnolesie.....	50
LEKCJA 2	54
Temat 1. Gość w dom, Bóg w dom	54
Temat 2. Bieszczadzkie pierogi.....	57
Temat 3. Na lipę.....	62
LEKCJA 3	65
Temat 1. Rodzinne wspomnienia.....	65
Temat 2	70
Temat 3	74
LEKCJA 4	79
Temat 1. Żyjmy aktywnie!	79
Temat 2. Drohobycz Brunona Schulza. <i>Notatki z księstwa Bałaku</i>	84
Temat 3. Atlantyda	89
LEKCJA 5	93
Temat 1. W poszukiwaniu wspólnych korzeni.....	93
Temat 2. HUCULSZCZYŻNA i HUCULI	101
Temat 3. Pieśń o domu.....	108
LEKCJA 6	111
Temat 1. Jak wiele nas łączy	111
Temat 2. W Muzeum Pisanki w Kołomyi.....	114
Temat 3. Nikifor Krynicki, Ucieczka do Egiptu.....	118

CZYTANKA	122
<i>Maria Dąbrowska</i>	
OLEK	122
<i>Bolesław Prus</i>	
Z LEGEND DAWNEGO EGIPTU	126
SKLEP WOKULSKIEGO	133
<i>Ignacy Krasicki</i>	
MALARZE.....	137
PTASZKI W KLATCE	137
LEW I ZWIERZĘTA.....	137
PRZYJACIELE	138
<i>Jan Kochanowski</i>	
NA LIPE.....	140
NA DOM W CZARNOLESIE	140
NA ZDROWIE.....	141
<i>Czesław Miłosz</i>	
ŚWIAT	143

Навчальне видання

БІЛЕНЬКА-СВИСТОВИЧ Леся Володимирівна,
КОВАЛЕВСЬКИЙ Єжи,
ЯРМОЛЮК Микола Олександрович

ПОЛЬСЬКА МОВА

(3-й рік навчання)

для загальноосвітніх навчальних закладів
з навчанням українською мовою

підручник для 7 класу
загальноосвітніх навчальних закладів

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено.**

Редактор *Т. Калуські*
Художники *В. Дунаєва, Л. Остапенко*
Коректор *П. Жуковський*
Комп'ютерний дизайн і верстка *С. Максимця, І. Стусика*

Формат 70x100/16. Ум.-друк. арк. 20,08. Обл.-вид. арк. 20,00. Наклад 9088 прим. Зам. № 901.

Видавець і виготовлювач видавничий дім „Букрек”,
вул. Радищева, 10, м. Чернівці. 58000, тел.: (0372) 55-29-43.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ЧЦ № 1 від 10.07.2000